

TIROLSKE VEŠTNIK

Letnik XVII.

Celovec, petek, 2. marec 1962

Štev. 9 (1033)

Že dve stoletji

so stare pobude za razorožitev

V pičlih dveh tednih se bodo v Ženevi sestali predstavniki 18 držav, da spet enkrat razpravljajo o razorožitvi. Pobuda za to konferenco je dala OZN, upoštevajoč, da sta vprašanji razorožitve in miru najtesneje povezani, kajti mir, ki bi težil na ravnotežju do zob oboroženih vojska blokovsko opredeljenega sveta, bi povzročal le budo slutnje in negotovo prihodnost: slej ko prej bi lahko prišel »primeren trenutek« za napad in zanj bi našli tudi primerno »opravičilo«.

Spricho vse bolj napetega mednarodnega položaja bi se morala Ženevska konferenca vprašanja razorožitve lotiti z vso resnostjo. Toda, ali je v svetu že kdaj spregovoril glas vesti in pozval državnike, naj naredo konec krvavim obračunom med državami ali zvezami držav? Pobud je bilo sicer že dovolj — le uspehi so vedno izostali. Pobude za razorožitev so stare že dve stoletji — samo do resnične razorožitve nikdar niso privedle.

Prvo tako pobudo za razorožitev zasledimo leta 1766, ko je avstrijski kancler princ Kaunitz po znani sedemletni vojni predložil Frideriku Velikemu sporazum o zmanjšanju oboroženih sil v Avstriji in Prusiji za tri četrtnine.

Meseca maja leta 1899 je v Haagu prišla z delom prva mirovna konferenca, na kateri je sodelovalo 26 držav. Po daljši razpravi so prišli samo do zaključka, da se o razorožitvi ne morejo sporazumeti.

15. junija 1907 se je razorožitve lotila druga haška mirovna konferenca. Na njej je sodelovalo že 43 držav. Takrat so sprejeli znano konvencijo o zakonih in običajih v vojni. To pa je bilo tudi vse: namesto o miru so se pomenili o »humanejši« vojni.

Svet je mnogo pričakoval od predvidene tretje mirovne konference v Haagu, vendar je sploh niso sklicali — prehitela jo je prva svetovna vojna.

Prva svetovna vojna je terjala približno 10 milijonov smrtnih žrtev in za približno 200 milijard dolarjev gmotne škode. Svet je pričakoval, da bodo vsaj po teh izkušnjah sledile resnejše pobude za razorožitev in za mir. Mirovna konferenca v Parizu od 18. januarja do 28. junija 1919 je bila na dobri poti. Vse tedanje pogodbe (versajska, saint-germanska itd.) so med drugim določale obvezno zmanjšanje oborožene sil.

Razorožitvi je bil posvečen tudi precejšen del besedila znanega pakta Društva narodov. Skupščina tega društva je priporočala imenovanje posebne ustanove, ki bi se ukvarjala z izvajanjem onih določil, ki se nanašajo na razorožitev in nadzorstvo nad njo. Tako je nastala mešana komisija, ki je pripravila poseben protokol — Društvo narodov ga je sprejelo 2. 10. 1924 — v katerem so predvideli prepoved vojne, nadalje način, kako naj določijo, kdo je napadalec, ter kolektivne sankcije proti napadalcu.

Žal so proceduralna vprašanja komisijo uničila. Pozneje so imenovali novo, ki naj bi pripravila prvo mednarodno konferenco o razorožitvi. Potem, ko je del svojih nalog izvršila, pa je komisija razpadla. Kljub temu je prišlo do mednarodne konference o razorožitvi: začela se je 2. 2. 1932 in je na njej sodelovalo 61 držav. Konferenca je delala nekaj mesecev, toda kmalu so se izneverili še onim nekaj sklepom, ki so jih prej sprejeli. Pozneje so popustili zahtevam Nemčije, da se sme enakovredno oborožiti, na oblast je prišel Hitler in človeštvo je zdrvelo novi vojni nasproti.

Bilanca druge svetovne vojne je znana: nekaj 50 milijonov ljudi je izgubilo življenje, materialno škodo pa so ocenili na približno 4000 milijard dolarjev (okoli 100 bilijard šillingov).

Protinacistična koalicija med vojno je rodila Združene narode. Člen 26 Ustanovne listine te svetovne organizacije govori o razorožitvi. Vendar je minilo že dobrih šestnajst let od njene ustanovitve v San Franciscu leta 1945, problem razorožitve pa se ni premaknil naprej, čeprav nanj stalno opozarjajo tudi v Združenih narodih. Vprašanja razorožitve so se lotevale mnoge komisije in podkomisije, sklicane so bile številne razorožitvene konference, pa vendar vse do danes brez uspeha, ker »z besedami so vsi za razorožitev, toda ko se je treba v praksi lotiti njenega reševanja, postavljajo ovire in protipredloge, ki pravzaprav onemogočajo, da bi dosegli kak sporazum,« kakor je na lanskoletni konferenci izvenblokovskih držav v Beo-

Po sedmih letih krvave vojne v Alžiriji:

Dosežen je bil alžirsko-francoski sporazum

o ukinitvi sovražnosti in vzpostavitvi neodvisne Alžirije

- Medtem ko je francoski parlament že prejšnji teden odobril sporazum, ki je bil do-
- sežen med zastopniki Francije in začasne alžirske vlade, je alžirski svet narodne
- revolucije ves teden zasedal v Tripolisu in obravnaval pogoje za ustavitev sovraž-
- nosti med Alžirijo in Francijo ter razglasitev alžirske neodvisnosti. Končno je bil
- sporazum odobren tudi z alžirske strani in je bilo sklenjeno, da se v nedeljo,
- dne 4. marca razglasi premirje, s katerim se bo zaključila sedemletna krvava voj-
- na v Alžiriji.

Bistvena določila alžirsko-francoskega sporazuma so naslednja: Neodvisnost Alžirije bo proglašena do 1. septembra letos, do proglavitve pa bo v Alžiriji vzpostavljena začasna oblast pod vodstvom Alžirca. Tri mesece po premirju bo v Alžiriji izveden plebiscit, ki bo alžirskemu ljudstvu omogočil, da odloči o svoji bodočnosti. Čez nadaljnje tri mesece bodo v Alžiriji volitve v zakonodajno skupščino, iz katerih bo izšla tudi neodvisna alžirska vlada.

Za prehodno dobo je predvideno, da bo v vrstah alžirskih oboroženih sil ostalo do 20 odstotkov francoskih policijskih pripadnikov, ostalo pa bodo alžirski pomožni vojaki, ki so doslej služili v francoski vojski, ter pripadniki alžirske narodno-osvobodilne vojske. Vodstvo alžirskega osvobodilnega gibanja FLN jamči življenje vseh Evropejcev v Alžiriji ter nedotakljivost francoske imovine. Sahara, katere bodoča usoda je povzročala pri pogajanjih posebne težave, pride pod alžirsko suverenost, pač pa bodo francoske investicije zajamčene s 30-letno pogodbo, medtem ko bo svoja oporišča v Sahari Francija lahko koristila še 3 do 5 let; v teku 15 let bo Francija opustila tudi svoje vojno-mornariško oporišče Mers-El-Kebir. Alžirsko osvobodilno gibanje bo izpustilo na svobodo 473 vojni ujetnikov, Francija pa mora s svoje strani osvoboditi 27.000 političnih jetnikov;

ta splošna amnestija bo izvedena tekom prehodne dobe.

To so v glavnem določila, ki jih vsebuje alžirsko-francoski sporazum, katerega sta zdaj odobrili že obe strani. S tem je bila — vsaj na papirju — dosežena rešitev spora, ki je dolga leta zaposloval ne le Alžirijo in Francijo, marveč vso svetovno javnost. Vendar se ob tem pojavlja vprašanje: ali ni prišla ta rešitev nekoliko pozno? Francija, ki se zdaj poslavlja od Alžirije, zapušča namreč tam žalostno dediščino. Tukaj ne mislmo samo na posledice dolgoletne kolonialne politike, marveč še posebno na trenutno divjanje fašističnih elementov okoli OAS, ki se niti pet minut po dvanajsti ne morejo sprijazniti z dejstvom, da je kolonializmu v Alžiriji že odbila zadnja ura. Tudi to je treba imeti pred očmi, ko govorimo o francoski zapuščini v Alžiriji, kajti OAS nikdar ne bi mogla zaživet, če ji življenja ne bi vdihnili Francija sama, ki je do zadnjega skušala s pomočjo fašističnih krogov zavrteti kolo zgodovine nazaj.

Zdaj je sporazum med Alžirijo in Francijo dosežen, toda na Franciji ostane kljub temu madež, da s svojo dosedanjjo politiko ni ustvarila jamstev, da bo ta sporazum res tudi izvajan do vseh podrobnosti. Nasprotno, zelo značilna je izjava nekega člana francoske vlade, ki je še tik pred zadnjimi alžirsko-

francoskimi pogajanjmi dejal, da »vlada ne namerava oslabil OAS v času, ko pripravljajo pogajanja z Alžirci, saj bi lahko, sklicujoč se na ultraški pritisk, izsilila večje ugodnosti«. Ali se v tej izjavi ne skriva tudi odgovor na vprašanje, čigav otrok je OAS v resnici? Vsekakor so dogodki okoli OAS in odnosi francoske vlade do tega gibanja pokazali, da je v današnji francoski politiki nekaj gnilega; in to bo ostalo gnilo tako dolgo, dokler bo vlada z oboroženo silo zatirala široke ljudske množice, namesto da bi vso svojo moč pokazala v boju proti fašističnim skrajnežem.

Še letos volitve?

Pred nedavnim je dnevni tisk objavil vest, da bodo nove državno-zborske volitve že letos in da je notranje ministrstvo boje predlagalo 11. november 1962 za dan volitev.

Ta vest je bila sicer demantirana, vendar ni več skoraj nobenih dvomov, da bomo že letos volili nove poslance v državni zbor odnosno parlament, čeprav poteče njegova delovna doba šele maja 1963. Za preložitve volitev na letošnjo jesen se zavzema zlasti ÖVP, medtem ko SPÖ zasiopa stališče, da je prej treba urediti program sedanje vlade.

Še hujša kriza v Berg-Isel-Bundu

Kakor znano, so v zadnjem času v Berg-Isel-Bundu hude notranje borbe med nacionalističnimi, deloma velenemskimi usmerjenimi ekstremisti in zmernimi avstrijskimi patrioti. Tudi občni zbor zadnje nedelje ni prinesel od vseh poštenih Avstrijcev zaželjene razčistitve. Nasprotno so na občnem zboru prevladale nacionalistične sile okrog dosedanjega poslovalca Bunda dr. Widmoserja, bivšega tirolskega deželnega svetnika dr. Oberhammerja asistenta dr. Burgerja i. dr., ki vsi so več ali manj obremenjeni v zvezi z atentati v Južnem Tirolu, da je prišlo le do postavitve ÖVP-jevskega poslanca v parlamentu dr. Kranebitterja za začasnega vodjo, ki ima nalogo, da v teku šestih tednov reši krizo.

Medtem pa so že izstopili iz zveze vsi predstavniki socialistične stranke z utemeljitvijo, da je mogoče zastopati koristi južnih Tirolcev le skupno z avstrijskimi patrioti, ne pa z ljudmi, ki, kakor poslanec dr. Kranebitter zagovarjajo članstvo tistih, ki še niso mogli strgati iz svojega srca ideale Velenemškega rajha.

Pred razorožitveno konferenco v Ženevi

V smislu sklepa Generalne skupščine OZN se bo 14. marca sestala v Ženevi nova razorožitvena konferenca, na kateri bo šest zahodnih, šest vzhodnih in šest nevtralnih držav razpravljalo o možnostih za sklenitev sporazuma o razorožitvi. Za to konferenco so trenutno v teku zadnje priprave, ki kažejo, da so nasprotja med posameznimi bloki še zelo velika; ta nasprotja izgledajo nepremostljiva celo glede tehnične izvedbe konference, saj se nikakor ne morejo sporazumeti o tem, ali naj bi bila to konferenca ministrov ali pa sestanek na vrhu.

Predsednik sovjetske vlade Hruščev je zahodnim silam ponovno predlagal, naj bi se v Ženevi sestali šefi vlad posameznih držav in ponovno so na Zahodu njegov predlog zavrnili. Razlika med prvo in drugo zavrnitvijo je le v nekoliko bolj spravnem tonu, ki ne izključuje možnosti, da bi do vrhunskega sestanka prišlo v primeru, da bi tako potrebo narekoval potek ženevske konference. Najbolj naklonjen predlogu Hruščeva je še britanski premier Macmillan, ki je dejal, da bi bil sestanek na vrhu lahko v dveh primerih ploden:

● če bi na sestanku razorožitvenega odbora OZN dosegli definitiven in zadovoljiv napredek; v tem primeru bi na sestanku šefov držav ali vlad lahko konsolidirali vse tisto, kar je bilo doseženo, in storili nadaljnje korake k resničnemu sporazumu;

● če bi med pogajanjmi prišlo do jasnih in velikih nesporazumov, ki bi ogrozili nadaljnji razvoj; v tem primeru bi se morali šefi držav ali vlad sestati, da bi poskusili najti izhod iz slepe ulice.

Hkrati je Macmillan ponovil svoječasni predlog zahodnih držav, naj bi se zunanji ministri Amerike, Sovjetske zveze in Velike

gradu poudaril predsednik FLR Judoslavije maršal Tito.

Tudi v zvezi z bližnjo ženevsko konferenco si sledijo predlogi in protipredlogi. Toda v resnici ne gre toliko za vprašanje, ali naj bi se v Ženevi sestali šefi vlad ali zunanji ministri; gre mnogo bolj za vprašanje, ali je na vseh straneh resna pripravljenost, da se doseže sporazum o razorožitvi. Ob taki pripravljenosti ne bo težko najti prve konkretne ukrepe, ki bodo potem odprli možnosti za vsestransko obravnavanje in tudi reševanje problema razorožitve!

Britanije sestali nekaj dni pred začetkom ženevske konference, kar pa bo Hruščev verjetno že iz prestižnih razlogov enako odklonil, kot sta njegov predlog zavrnili Kennedy in Macmillan.

Po vsem tem je zelo malo izgledov, da bi še pred ženevsko konferenco prišlo do kakšnega sporazuma, čeprav tudi le kompromisnega, med Vzhodom in Zahodom in je zato precej gotovo, da se bo konferenca v Ženevi začela brez kakšne posebne senzacije. Pač pa na Zahodu ne izključujejo možnosti, da bi se Hruščev kljub temu lahko pojavil v Ženevi ter bi tako Kennedyja in Macmillana postavil pred gotovo dejstvo.

V Gani bo konferenca „Svet brez bombe“

O problemih svetovnega miru

so razpravljali na pripravljalnem sestanku v Zagrebu

Letos maja bo v Akri, prestolnici Gane, velika mednarodna konferenca pod geslom „Svet brez bombe“. To ne bo konferenca delegatov posameznih držav, ampak skupščina posameznikov, ki se ne opredeljujejo za politiko blokovskih sil, ki pa so pripravljeni storiti vse, kar morejo, za uveljavljanje politike brez atomskih bomb.

V Zagrebu je bil te dni pripravljani sestanek za to konferenco. Udeležili so se ga ugledni javni, kulturni, znanstveni in politični delavci iz 17 evropskih, afriških, azijskih in azijskih držav: Jugoslavije, Norveške, Gane, Zahodne Nemčije, Švice, Velike Britanije, Kanade, Združene arabske republike, Združenih držav Amerike, Češkoslovaške, Sovjetske zveze, Indije, Irske, Bolgarije, Poljske, Pakistana in Afganistana. Na sestanku so pripravili glavne dokumente in osnovo za razpravo, ki se bo o raznih problemih svetovnega miru in atomske razorožitve odvijala v okviru konference v Akri.

O tej konferenci je bilo v Zagrebu ugotovljeno, da ni sklicana zato, da bi podprli kateri koli blok, ampak zato, da bi skušali najti izhod iz zagate, v kateri so se znašli veliki bloki sil. Najvažnejša naloga bo določitev takšne politike, ki bi jo vse države lahko sprejele kot alternativo jedrski oborožitvi. Zato bodo morali izdelati konkretne predloge, ki bi omogočili zmanjšanje vojne nevarnosti, ter poskrbeti, da bodo ti predlogi praktično uresničljivi celo v sedanjem mednarodnem položaju.

Avstrijsko kmetijstvo v letu 1961:

Še vedno prekomerne sečnje v gozdu . . .

Lani je bilo po avstrijskih gozdovih posekanih 10,07 milijona kubičnih metrov lesa. S to količino so sečnje lesa drugič v zadnjih 5 letih držali na meji 10 milijonov kubičnih metrov, medtem ko je prej vedno presegala mejo 10 1/2 milijona. Kljub znižanju posekane količine posekajo avstrijski gozdni posestniki še vedno okoli 1 1/2 milijona kubičnih metrov več lesa, kakor ga dovoljuje pred leti izračunani prirastek v gozdu.

Poldrug milijon kubičnih metrov preveč posekanega lesa samo na sebi še ne bi bil prehud poseg v gozd, če bi bil to le parkraten primer in razdeljen na vse velike skupine gozdnih posestnikov približno enako. Toda ti prekomerni posegi v gozd gredo v glavnem na račun družinskih kmetij in trajajo že skoraj četrt stoletja, ponekod pa celo več. Vsako leto znova se ponavlja v lozadvenih poročilih ista ugotovitev: največ preko mere je bilo posekanega lesa v kmečkem gozdu . . . Lani je ta prekomerna sečnja v kmečkih gozdovih povprečno značala eno tretjino letnega prirastka. Gozdni veleposestniki pa tudi lani niso preko mere posekali lesa.

V naši agrarni politiki nekaj ni v redu. Po eni strani trdijo in ponavljajo, da je družinska kmetija ideal naše agrarne strukture, po drugi strani pa se ta ideal drži nad vodo le s stalnimi prekomernimi po-

segi v gozd, s stalnim slabljenjem svoje gospodarske hrbtenice. Tu je mogoče le dvojje: ali je naša agrarna politika v načelu zgrešena, ali pa se gremo uradno „farbanje“ kmečkih ljudi?

. . . naraščajoče povpraševanje za mlekom . . .

Ponudba in povpraševanje za mlekom in mlečnimi izdelki sta se v preteklem letu ugodno razvijali. Z 1,66 milijona tonami mleka je bila lanska ponudba na trgu za 6,1 % višja od one 1960. Od te količine odkupljenega mleka so mlekarne spravile 679.500 ton v promet kot pitno ali kondenzirano mleko in kot smetano. Tovrstna potrošnja mleka je bila s tem za 5,1 % višja od 1960.

Podobno kot potrošnja pitnega mleka je lani naraščala tudi potrošnja masla, skute, sira in konzerviranega mleka.

Medtem ko je bila proizvodnja masla z 32.520 tonami le za 1,5 % večja kot 1960, je domača potrošnja narasla za 8,2 % na 29.200 ton. Višek za eksport je s tem podel na 3.170 ton, kar je za 41 % manj kot 1960. Pri skuti je nasprotno 1960 potrošnja narasla za 2,1 %, pri siru pa za 10,3 %. Od 26.300 ton doma producirane in 3.395 ton importiranega sira je šlo v domačo potrošnjo 22.290 ton, eksporti-

ranega pa je bilo 6.990 ton. Najbolj v zadnjih letih narašča povpraševanje po svežem siru.

Zgornja primerjava kaže, da se pri mleku in mlečnih izdelkih ponudba in povpraševanje vedno bolj izenajčujeta. Avstrijski človek se vedno bolj navaja na mleko in mlečne izdelke. Najbolj narašča njegov interes za maslo in sir. Do tega zaključka prihajamo, če primerjamo lansko potrošnjo z ono leta 1953. Nasprotno 1953 se je povečala potrošnja pitnega in kondenziranega mleka ter smetane za 28,2 %, potrošnja masla za 41 %, sira za 69 %, skute za 76,3 % in svežega sira za 137 %.

Nedvomno pa bo zanimanje za mleko še naraščalo. Način njegove ponudbe in reklame zanj je pri nas še zelo primitiven, če ga primerjamo s ponudbo in reklamo, kakršni smo priča n. pr. na področju pijač ali margarine. Z vabljujejo in neposrednejšo ponudbo mleka in mlečnih izdelkov v tovarnah in potom mlečnih avtomatov se povpraševanje lahko kmalu tako poveča, da bodo skrb in subvencije za eksport masla in sira odveč.

. . . ter 236.661 kmetijskih rent in pokojnin

Ob koncu preteklega leta sta zavod za socialno zavarovanje v kmetijstvu in gozdarstvu in zavod za kmetijsko dodatno rento izplačevala 236.661 rent in pokojnin. V tem številu je največje število kmetijskih dodatnih rent, ki je znašalo 111.370. Pokojnin sta oba zavoda izplačevala 83.674, nezgodnih rent pa 41.617. Od skupnega števila rent in pokojnin jih je bilo 2.654 prenakazanih v inozemstvo.

Čigav je Mesec?

Odkar je Mesec prešel s področja poezije na področje konkretnega raziskovanja vesolja, so se razen vseh tehničnih problemov pojavila tudi pravna vprašanja. Za sedaj ne obstajajo nobeni mednarodni pravni predpisi ali sporazumi o pravicah in dolžnostih tistih, ki krenejo v vesolje. Na zadnjem mednarodnem astronavtskem kongresu v Washingtonu se je izkristaliziralo dvojje nasprotnih stališč: po prvem ne bi nebeška telesa pripadala nikomur, po drugem pa naj bi pripadala vsemu človeštvu.

Ne glede na pravne teorije se zdi, da se odgovorni državniki, katerih mnenje je tudi v tej zadevi najvažnejše, strinjajo v praktičnem pogledu na ta problem. Na mednarodnem kongresu so še enkrat opozorili na mnenje sovjetskega in ameriškega predsednika.

Predsednik sovjetske vlade Hruščev je ob svojem obisku v Ameriki glede tega problema izjavil: V pošiljanju raket in našega grba na Mesec gledamo naš uspeh, kadar pa pravim „naš“, mislim na ves svet.

Že bivši ameriški predsednik Eisenhower pa je izjavil v nekem govoru pred OZN: Predlagam, da se zedinimo v mnenju, da nebeška telesa ne bi podlegala nacionalnemu osvajanju niti kakršnim koli nacionalnim pretenzijam na suvereniteto.

Vprašanje »Čigav je Mesec?« pa je stopilo ponovno v ospredje splošnega zanimanja zdaj, ko je s posrečenim poletom ameriškega astronavta Glenna okoli Zemlje tudi Amerika napravila prvi resnejši korak na poti v vesolje. Sicer sta od praktične osvojitve Meseca še zelo daleč oddaljeni tako Sovjetska zveza kot Amerika, toda vsak najmanjši uspeh pri tem osvajanju znova opozarja na potrebo, da bo lepega dne res treba reševati tudi pravna vprašanja okoli vesoljskih poletov.

Morda pa bi se vsem tem vprašanjem lahko tudi izognili, če bi na primer medsebojni sporazum dosegli že glede sedanjih priprav na vesoljske polete. Vsekakor je zanimivo predlog, s katerim se je na ameriškega predsednika Kennedyja obrnil predsednik sovjetske vlade Hruščev, ko je izrekel čestitke ob uspešnem poletu Glenna. V navedeni brzojavki je Hruščev med drugim poudaril: Če bi naši deželi združili svoja znanstvena, tehnična in materialna prizadevanja za osvojitve vesolja, bi to znanosti močno koristilo in bi to z veseljem pozdravili vsi narodi, ki jih preveč želja, da znanstvenih uspehov ne bi izkoriščali za hladno vojno in oboroževalno tekmo, marveč bi le-ti služili v dobrobit človeštva. V svojem odgovoru je predsednik Kennedy predlog Hruščeva imenoval »zelo vzpodbudnega« in prav tako izrekel pripravljenost na ameriško-sovjetsko sodelovanje pri osvajanju vesolja.

BEOGRAD. — Predlog predsednika Avstrijske sindikalne zveze Olaha o zaposlitvi 10.000 jugoslovanskih delavcev v avstrijski industriji so pristojni krogi v Jugoslaviji vzeli zelo pozitivno na znanje. Na zadevno vprašanje avstrijskega novinarja na liskovni konferenci v Beogradu je zastopnik jugoslovanskega urada za zunanje zadeve Drago Kunc označil avstrijski predlog za „zelo pozitiven“. Predlog bodo še proučile pristojne oblasti.

BERLIN. — Vršilec dolžnosti predsednika vlade Vzhodne Nemčije Bruno Leuchner je izjavil, da je Adenauerjeva vlada zapustila pol, ki vodi k mirni združitvi Nemčije. Ko je poudaril, da ima bonnski odgovor protinacionalno koncepcijo, je rekel, da bo vlada Vzhodne Nemčije nadaljevala svoj nacionalni načrt za sklenitev mirovne pogodbe in za razumno sodelovanje med obema nemškima državama v smislu formiranja konfederacije.

PARIZ. — Delavci v tiskarni lista „Humanite“, glasila KP Francije, so odkrili 3 kg težko plastično bombo in jo demontirali malo prej, preden bi morala eksplodirati.

ALŽIR. — Poveljstvo francoskih čet v Alžiriji je objavilo načrte za demobilizacijo 140.000 Alžircev, ki služijo v francoski armadi.

DŽAKARTA. — Indonezijski predsednik Sukarno je odredil splošno mobilizacijo v vsej Indoneziji. Vsi državljani od 18. do 40. leta morajo biti pripravljene za vpoklic na orožne vaje ali pa za civilno obrambo.

PEKING. — Kitajsko zunanje ministrstvo je objavilo izjavo, s katero poziva Veliko Britanijo in Sovjetsko zvezo, naj z mirnimi sredstvi odstranijo nevarnost vojne, ki jo nečijo ZDA. Izjava pravi dalje, da bi se morala soproedsednika ženevske konference iz leta 1954 takoj posvetovati s prizadetimi vlada in izvesti primerne ukrepe, da se na miren način odstrani nevarnost vojne.

PARIZ. — V pariški galeriji Raymond Duntle so odprli razstavo beograjskega slikarja Miše Popovića. Umetnik razstavlja v Parizu prvič in že prve izjave tamkajšnjih umetniških krogov govore o njegovi razstavi zelo ugodno.

FRANKFURT. — V Frankfurtu so podpisali sporazum o dolgoročnem kreditu, ki ga bo Nemčija dala Španiji. Višina kredita znaša 200 milijonov mark. Španci ga bodo uporabili za ureditev namakalnih naprav v južni Španiji.

NEW YORK. — Kuba je zahtevala nujen sestanek Varnostnega sveta, na katerem je obtožila ZDA, da so prekršile Ustanovno listino Organizacije združenih narodov. V kubanski obtožbi je tudi rečeno, da so ameriški politični in gospodarski ukropi proti Kubi uvod v veliko invazijo na Kubo.

MOSKVA. — V Domu sovjetske armade v Moskvi je bil prejšnji teden svečani miting ob 44-letnici sovjetske armade in mornarice. Mitinga so se udeležili najvišji voditelji oboroženih sil SZ. V otvoritvenem govoru je sovjetski obrambni minister maršal Malinovski obsodil vojnoukrajne izjave generalov Atlantske zveze. Malinovski je dejal: Sovjetska armada ima najboljše orožje na svetu.

WASHINGTON. — Strokovnjaki v Cape Canaveralu so začeli pripravljati vse potrebno za polet naslednjega ameriškega vesoljskega polnika. Glennov naslednik naj bi poletel na pot okoli Zemlje čez šest tednov ali najkasneje čez dva meseca. To bo 37-letni major Donald Slayton. Tudi on naj bi trikrat okrožil naš planet.

KAIRO. — Predsednik ZAR Gamal Abdel Naser je govoril na velikem zborovanju ob proslavi Egiptu obletnice zveze med Egiptom in Sirijo. Zborovanju so prisostvovali vsi podpredsedniki ZAR in člani vlade. V Kairu so bile številne manifestacije ob prazniku republike. Manifestanti so vzklicali enotnosti arabskih dežel in obsojali odcepilve Sirije.

BEOGRAD. — Na vabilo ministrstva za kulturo ZAR bo jugoslovanski književnik in Nobelov nagrajenec Ivo Andrić 9. marca odpoval na dvotedenski obisk v Egipt, kjer bo obiskal Aleksandrijo, Kairo, Port Said in Luksor. Program bivanja predvideva tudi dve predavanji, in sicer na katedri za književnost kairske univerze in v klubu pisateljev.

POŠIROKEM SVETU

WASHINGTON. — Strokovnjaki v ameriškem državnem departmaju trdijo, da je Sovjetska zveza pravila nosilno raketo s krili, ki se lahko cela vrne na Zemljo, in ki jo bodo uporabljali za napadno izstreljevanje vesoljskih vozil. Prva stopnja nosilne naprave je baje sestavljena iz dveh raketskih letal, ki jih vodi človek, in ki sta opremljeni z motorji, ki lahko delujejo kot turbinski motorji.

MOSKVA. — V Sovjetski zvezi so ukinili Stalinove nagrade. Diplom o naziv in Stalinova nagrada so zamenjali s diplom o nazivom nagrajenca z državnega nagrada ZSSR. To je sporočil sekretar CK KP ZSSR in član politbiroja Suslov v referatu, ki ga je prebral na posvetovanju voditeljev stolic za družbene znanosti v Kremliju.

DUNAJ. — Blagovni in potniški promet na Donavi je lani na avstrijskem delu znatno naraslo. Po Donavi, ki je ena najvažnejših prometnih poti v Evropi, so prejšnje leto prepeljali 5,5 milijona ton tovora, leta 1960 pa 6,2 milijona ton.

LONDON. — Okrog 200 študentov univerze v Leedsu je protestiralo pri načelniku mestne policije zaradi soljenja šestim članom „odborna starih“, ki so sodelovali v protijudskih demonstracijah.

ELIZABETHVILLE. — Combe je najavil, da je sklenil oditi v Leopoldville na sestanek z Aduio „takoj“, ko bo dobil vsa potrebna jamstva za svojo varnost. Combe je izjavil, da je že dobil jamstva OZN in da se mu zdijo zadostna. Pred odhodom pa hoče biti gotov, da ta jamstva obvezujejo ne samo kongoško vlado, temveč tudi kongoški parlament.

Od 11. do 18. marca na Dunaju:

Jubilejni 75. mednarodni velesesej

Če je bil jubilejni že lanskoletni jesenski velesesej na Dunaju — praznoval je svojo 40-letnico — potem pripada ta naslov še posebno letošnjemu pomladanskemu veleseseju, ki bo v času od 11. do 18. marca prirejen kot 75. mednarodni dunajski velesesej. Sicer bi morala biti to že 80. prireditve, toda med vojno je nekaj sejmov izpadlo in tako bo dunajski velesesej pač letos slavil svoj 75. jubilej.

Temu jubileju primerne so tudi vse priprave, ki jih je vodstvo veleseseja izvedlo v zadnjih tednih in mesecih. Medtem so zaključene prijave razstavljalcev in je bil dosežen nov rekord zlasti glede udeležbe iz inozemstva: prvič v zgodovini dunajskega veleseseja znaša število tujih razstavljalcev več kot 2000 — namreč 2234 podjetij iz 25 držav iz vseh delov sveta. Številčno zavzema med njimi prvo mesto Zahodna Nemčija, ki se bo dunajske prireditve udeležila s 1202 razstavljalci, na drugem mestu bo Velika Britanija (181 razstavljalcev), sledijo Italija (175), Švica (161), Francija (137), Združene države Amerike (109) itd. Kolektivnih razstav, kot jih je na jesenskih prireditvah vsako leto cela vrsta, na spomladanskem veleseseju navadno ni in bodo letos edina izjema beneluške države Belgija, Nizozemska in Luxemburg, ki se bodo skupno predstavile s kolektivno razstavo. Vsekakor pa je zanimivo pogledati tudi sestav tujih razstavljalcev: iz držav EWG jih pride 71,13 %, iz držav EFTA 21,04 %, iz vzhodnega bloka 2,1 % in iz ostalega sveta 5,73 %.

Kaj vse bo razstavljeno na velesesejskem prostoru, ki obsega frenutno že nad 400.000 kvadratnih metrov prostornine, seveda ni mogoče navajati v kratkem sestavku (nekaj več o tem je razvidno iz inserata na zadnji strani današnje številke — op. ured.), vendar lahko trdimo, da bo dunajski velesesej tudi tokrat obsegal vse, kar obiskovalce le more zanimati. Poleg posameznih eksponatov bodo prirejene spet razne posebne razstave, ki bodo pritegnile zanimanje obiskovalcev.

Domačih razstavljalcev bo letos skupno 2869 in kakor vedno močno prednjači Dunaj sam, ki bo zastopan z 2305 razstavljalci. Koroško gospodarstvo se bo veleseseja udeležilo z 20 razstavljalci, kar je vsekakor bistven porast napram zadnjemu jesenskemu sejmu, na katerem je bilo zastopanih le 13 koroških podjetij.

Posebna „jubilejna“ privlačnost jubilejnega veleseseja pa bo nedvomno nova hala, ki so jo s prostornino 14.000 kvadratnih metrov zgradili prav v ta namen in ji zato tudi dali naziv „Jubilejna hala“. Gradbeni stroški so znašali 35 milijonov šillingov in spada nova hala med najmodernejšo tovrstno zgradbo v Evropi.

Vsekakor bo Dunaj tudi s svojim jubilejnim 75. mednarodnim velesesejem potrdil svojo vlogo kot pomembno stikališče gospodarskih interesov med Vzhodom in Zahodom.

Koliko Eichmannov je še med nami?

Čeprav se je ves svet zgražal nad nacističnimi grozodejstvi, kot so prišla na dan med Eichmannovim procesom v Jeruzalemu, se vedno spet najdejo ljudje, ki pravijo, da je treba končno potegniti črto pod preteklost in pozabiti, kaj se je dogajalo recimo pred dvema desetletji. Da prihajajo taki glasovi iz krogov bivših profiliranih nacistov, je še nekako razumljivo, saj gre v bistvu le za strah pred odkritjem njihovih lastnih zločinov. Toliko manj razumljivo pa je, če po-zabljenje pridigajo tudi ljudje, ki nikakor niso obremenjeni z rjavo preteklostjo, kajti še vse preveč je med nami s krvjo nedolžnih žrtev omadeževanih zločincev, ki še niso pre-jeli zaslužene kazni.

Prav v teh dneh spet vzbuja zanimanje dvojje imen, katerih nosilca upravičeno lahko imenujemo »mala Eichmanna«. Pred sodiščem v Stuttgartu se je začela razprava proti 51-letnemu SS Hauptsturmführerju Felixu Landau, ki je obtožen umora večjega števila poljskih Židov. Felix Landau je avtor znane-ga »poljskega dnevnika«, v katerem je do podrobnosti opisal pokole nad poljskimi Ži-di, hkrati pa zapisal tudi svoje lastne ob-

čutke, ki so ga prevečevali ob »uničevanju ljudskih sovražnikov«.

Dunajsko sodišče pa je pripravilo proces 50-letnemu polkovniku SS Hermannu Höf-leju, ki je obtožen, da je sodeloval pri ubo-jju približno milijona Židov. Predvsem je Höfle odgovoren za fizično uničevanje Ži-dov varšavskega geta, kjer je v šestih ted-nih podpisal smrtno obsodbe 310.000 lju-dem, med katerimi je bilo nekaj tisoč otrok. Nacisti so ta zločin imenovali »trgatev«, Höfle sam, takrat šele 30 let star, pa je bil deležen posebne nagrade: Hitler ga je ime-noval za polkovnika SS; o njem pa je go-ovoril tudi Eichmann med razpravo v Jeru-zalemu.

Po dolgoletnem skrivanju sta se spet dva nacistična morilca znašla pred sodniki, ki bodo razsodili o njuni krivdi in izrekli ob-sodbo. Toda koliko takih zločincev še ved-no živi med nami, ne da bi jim sodnik iz-rekel kazni za storjene zločine? Zato pa tu-di ni mogoče, da bi enostavno potegnili črto pod preteklost, katera nam mora nasprotno ostati v živem spominu kot opomin in sva-rilo!

Zanimiva novost na knjižnem trgu:

Ljudje in kraji južne Koroške

v knjigi Valentina Justa „Povesti iz koroških obmejnih gora“

O ljudeh in krajih južne Koroške najdemo tudi v nemški beletristiki marsikatero delo, ki pa ni vsako enako objektivna in doživela slika tega sveta in njegovih prebivalcev ob vznožju visokih gora in na bregovih Drave. Zato je toliko bolj razveseljivo, ko se na knjižnem trgu pojavi knjiga, ki je tako po avtorju kot še posebno po svoji vsebini res pristržno in iskreno izoblikovan drobci iz življenja teh naših krajev in njihovih ljudi. In kot takega smemo pozdraviti tudi najnovejšo zbirko novel Valentina Justa pod naslovom „Povesti iz koroških obmejnih gora“ (Erzählungen aus Kärntens Grenzbergen).

Valentin Just, sin puškarskih Borovelj, je široki javnosti znan kot dolgoletni ravnatelj bolniške blagajne. Toda tudi kot pisatelj in publicist si je v teku časa pridobil ime, saj je od leta 1923 dalje objavljaj razne povesti, članke in strokovne razprave; leta 1930 je izšel njegov prvi roman „Ti naj ubijaš“ (Du sollst töten), drugi „Spone rojstva“ (Feseln der Geburt) je sledil leta 1931, medtem ko je leta 1948 izdal zbirko novel pod naslovom „Karavanški strahovi“ (Karawankengeister).

Ko beremo zdaj njegovo najnovejšo knjigo — Povesti iz koroških obmejnih gora — moramo priznati, da je napravil avtor pomemben korak naprej. To ni več bojazljivo iskanje in tipanje; pisatelj je s polnim zamahom segel v sredino življenja in nam brez vsakega olepšavanja riše kraje in ljudi v realističnih barvah doživite neposrednosti. Iz skupno osemnajstih črtic zato le zelo redko govori pravljica romana, pa še takrat spominja na stare narodne pripovedke in dobiva pozitiven značaj v tem smislu, da je zgrajena na starih narodnih izročilih. Vse drugo, in to je pretežno del knjige, pa je življenje samo, kakor ga živijo ljudje, ki so močno zakoreninjeni v svoji domači zemlji, življenje, kot ga dojemajo ljudje, ki mu je značaj oblikoval narava, s katero je bil vedno najtesneje povezan. Čeprav ta značaj ni vedno tak, kot se navadno interpretira pojem „lepe značajnosti“ (ki pa je marsikdaj že prefrana izumetničenost), pa ima to prednost, da je vedno izraz iskrene nenarejenosti in zato tudi krilično zna razlikovati med dobrim in slabim.

Tako nam pisatelj slika ljudi z vsemi dobrimi in slabimi lastnostmi, polnokrvne ljudi, ki pa jim življenjska pot ni posejana z rožicami, marveč se morajo dan za dnem trditi boriti za svoj kosček kruha. V tem večnem življenjskem boju, ki ga je še zaostri krivično zapostavljanje ljudi in krajev južne Koroške (pisatelj pravilno ugotavlja, da pomanjkanje dela in zaslužka v domačem kraju privede do bega v tujino, kjer pa je stalni spremljevalec neozdravljiva bolezen domotožja), si marsikateri izoblikuje svojo lastno filozofijo resigniranosti: poštenost je že zdavnaj pokopana in s poštenim delom ne moreš obogateti; kljub temu pa na konec konca spet

zmaga dobri značaj, da „je pač najboljši, če ostaneš pošten in imaš pošten poklic“.

Ko se vrstijo mimo nas osebe iz Justovih povesti, živo občutimo, da si pisatelj svojih likov ni izmislil; to so nasprotno resnični živi ljudje, kot jih dnevno srečujemo in kot jih je tudi on sam spoznal in vzljubil, ko je živel med njimi. Zdaj jih nam riše

Od 12. marca 1962 dalje bo v eni izmed najbolj reprezentativnih galerij Pariza prirejena velika razstava sodobne avstrijske umetnosti, ki bo pariško publiko prvič v takem okviru spoznala z ustvarjanjem sodobnih avstrijskih slikarjev in kiparjev. Razstavljena bodo izključno dela še živečih umetnikov, in sicer taka, ki so nastala šele v zadnjih letih.

Skupno bo razstava obsegala 50 oljnatih slik in 10 skulptur, med sodelujočimi umetniki pa so naslednja imena: Herbert Boeckl,

KULTURNE DROBTINE

● Ameriška akademija za umetniške in dokumentarne filme je uvrstila risanko Dušana Vukoviča „Nadomestek“ med nekaj izbranih filmov tega žanra, ki pridejo v poštev kot kandidati za nagrado „Oscar“. Vukovičev film bo tekmoval za to veliko nagrado v skupini risank skupaj s filmi Disneya in Wagnerja.

● V nekem baru v Key-Westu na otoku ob Floridi so našli več rokopisov znanega pisatelja Ernesta Hemingwaya. Bar je bil last Joeja Russela, Hemingwayeva ribiškega tovariša, ki je umrl, ne da bi povedal, da ima rokopise slavnega pisatelja. Hranil jih je okrog 30 let, kajti priloženi dokumenti imajo letnice 1935 in 1936. Pisateljeva vdova Mary Hemingway proučuje sedaj rokopise skupaj s svojim odvornikom.

● V Moderni galeriji federacije ameriške umetnosti v New Yorku je bila v navzočnosti kakih 500 kulturnih in javnih delavcev odprta razstava jugoslovanskega sodobnega slikarstva.

● Doslej je v Sovjetski zvezi izšlo 230 izdaj Dickensovih del v več jezikih in v skupni nakladi 20.577.000 izvodov. Te podatke so objavili v Moskvi ob 15-letnici Dickensovega rojstva.

● Metropolitanska opera v Ameriki, ki je bila lani že na robu propada, bo imela v tekoči sezoni 219.000 dolarjev izgube. Manjkajoča sredstva bo prispevala vlada.

● Sovjetska akademija znanosti in umetnosti je pripravila novo izdajo Puškinovega zbranega dela, ki naj bi izšla ob 125-letnici pesnikove smrti. Obsegala bo 10 knjig. V SZ so Puškinova dela doslej izšla v 2000 izdajah in 100 milijonih izvodov. Prevedli so jih v 84 jezikov.

v njihovi človeški pristnosti, napravi pa jih še bolj življenjske in resnične, ko jih tudi prostorno postavi v njihovo domače okolje z vsemi zgodovinskimi in razvojnimi značilnostmi. In tako zaživijo pred bralcem ljudje in kraji južne Koroške v čudoviti plastičnosti, kot smo jo doslej srečali le pri Prežihnu in Perkonigu, ki sta prav tako tudi v svojih umotvorih ostala zvesta sinova koroške zemlje.

Želeti bi bilo, da bi Justove povesti našle pot tudi v slovenščino, katera tudi v njegovi knjigi, včasih očitno, včasih prikrito, toda dosledno prihaja do izraza kot drugi jezik ljudi in krajev, katerim je posvečena.

Knjiga je izšla v celovski založbi Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft. Slika na ščitnem ovitku je delo Ernsta Cerjaka, vinjete pa je izdelal Josef Fritz. 264 strani obsegajoča v polpllatno vezana knjiga stane 87 šilingov in jo lahko naročite v knjigarni „Naša knjiga“.

-rj.

Avstrijska umetnost v Parizu

A. P. Gütersloh, Fritz Hunderwasser, Wolfgang Hollegha, Josef Mikl, Rudolf Hausner, Anton Lehmden, Ernst Fuchs, Erich Brauer, Carl Unger, Karl Kreutzberger, Walter Eckert, Maria Lassnig, Ferdinand Stransky, Georg Eisler in Karl Anton Wolf (vsi slikarji) ter kiparji Fritz Woltruba, Rudolf Hoflehner, Heinz Leinfellner, Wander Bertoni, Joannis Avramidis, Andreas Urteil, Roland Göschl in Alfred Hrdlicka.

Razstava avstrijskih umetnikov v Parizu bo prirejena v okviru kulturne izmenjave med Dunajem in Parizom ter ob podpori avstrijskega prosvetnega ministrstva. V istem okviru je potem predvidena razstava francoske umetnosti v prostorih dunajske akademije upodablajočih umetnosti.

Ameriški narodni problem:

Duševna zaostalost vsakega 12. prebivalca ZDA

V letih po drugi svetovni vojni Amerika ne širi le svojega političnega in gospodarskega vpliva, marveč »osrečuje« svet tudi s svojo kulturo. Pri tem so Američani tako zaupavani v svoje »poslanstvo«, da so kar pozabili sami nase. Šele posebno sporočilo Bele hiše jih je prebudilo k stvarnosti, ko je ugotovilo, da je država preveč dolgo odlagala iskanje učinkovite rešitve za zatiranje posledic duševne zaostalosti. V državi, ki hoče s svojo kulturo osrečevati druge narode, je postala duševna zaostalost namreč že resen narodni problem: približno 5.400.000 Američanov je umsko zaostalih z inteligenco, ki dosega v najboljšem izmed registriranih primerov povprečno inteligenco dvanajstletnega otroka. Pravijo, da je duševna zaostalost resen problem za vsakega 12. prebivalca ZDA!

Samo 4 % duševno motenih je pod stalnim nadzorstvom v institucijah za umobolne. Pomanjkanje oblik socialne medicine v ZDA se ni na nobenem področju zdravstvenega varstva tragičneje odrazilo, kakor pri zdravljenju duševno zaostalih. Če ne bo na razpolago več sredstev za boj proti duševni zaostalosti, bo število umsko zaostalih naraslo do konca tega desetletja še za milijon oseb. Po vladnih statistikah pride v Ameriki vsako leto 126.000 otrok ali 3 % novorojenčkov na svet duševno zaostalih.

Ameriške oblasti so končno le spoznale dalekosežne posledice tega narodnega problema in predvidevajo ustrezne ukrepe, da bi popravili sedanje stanje. Napovedali so načrt preventivnih ukrepov in rehabilitacijo umsko zaostalih. Poseben odbor bo moral izdelati poročilo o vplivu različnih činiteljev na duševno zaostalost ter predlagati splošni načrt boja proti temu družbenemu zlu.

Drago Druškovič:

Koroški Slovenci v Avstriji

Pod tem naslovom je direktor Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani Drago Druškovič napisal razpravo, ki na eni strani obravnava splošno vprašanje narodnih manjšin, na drugi strani pa govori o tem, kako na to vprašanje vplivajo odnosi med državami. Razprava je bila sicer že pred dobrim letom objavljena v reviji „Vprašanja naših dni“, vendar medtem nikakor ni zgubila na aktualnosti in jo zato ponatiskujemo tudi v našem listu.

Bilateralno prizadevanje dveh sosednjih držav za ureditev manjšinskega vprašanja in večstransko prizadevanje (države, ki dominira nad manjšino, države matice, ki skrbi za svoj narodni deleč, narodne manjšine same in družbe, v kateri okoliščini le-ta živi) spremlja poleg načelne večje ali manjše pripravljenosti neposredno zainteresiranih še bolj ali manj stvarno in strokovno raziskovanje problematike. Naš pregled naj pokaže na take odmeve, kolikor se nanašajo ali pa nam omogočajo presojo položaja koroških Slovencev.

V letu 1960 smo bili priče dvakratnemu srečanju Avstrije in Jugoslavije. Doslej različni stališči (v prvem komuničanju obeh državnih delegacij) obeh držav o pravicah

koroških Slovencev sta se zblížali. Zadnja skupna uradna izjava se glasi: »Obe strani sta se strinjali, da bodo pripravljene, ki jo je izrazila Avstrija za izpolnitev določb iz člena 7 državne pogodbe, nanašajočih se na manjšine in navezani stiki med predstavniki manjšin ter avstrijskih oblasti omogočili vsestransko zadovoljivo ureditev, tako da bi manjšine lahko postale element zboljšanja dobrih sosedskih odnosov.«

Komaj so neposredno prizadeti koroški Slovenci pozdravili zgoraj omenjeno prizadevanje z obeh strani (Slovenski vestnik 9. 12. 1960), pa smo že slišali v koroškem deželnem zboru kritiko o tem, kako polovičarsko rešujejo manjšinsko vprašanje, nato pa še odgovor deželnega

glavarja, da bodo le-to rešili z ugotavljanjem manjšine.

Kakor je torej prišel vidno do izraza v meddržavnih odnosih obeh sosednjih držav internacionalni interes obeh narodnosti in držav¹⁾, tako ni mogoče reči, da bi ga zagovarjal prevladujoče mišljenje na Koroškem.

Sosedni državi sta se sporazumele glede narodnih manjšin v republiki Avstriji tako, da sta postavili v ospredje predvsem njihovo subjektivno vlogo v notranjih odnosih z državo ter vlogo posrednika v meddržavnem položaju. Le-ti novi pogledi — po katerem naj sodobna država v načelu drugače ravna z manjšino, torej ne več kot s tujkom v lastnem organizmu, ki ga je treba zaradi želje po popolni integraciji čimprej z bolj ali manj humanimi sredstvi asimilirati, pa lahko resnično in na najodobnejši način pomagajo pri reševanju podobnih mednarodnih vprašanj. V tem primeru je treba seveda gledati na

1) O njem je v okviru svojega razmišljanja pod naslovom „O mejah nevtralnosti — Über die Grenzen der Neutralität“ zapisal zunanji minister Bruno Kreisky med drugim naslednje: „Le-ti (nevtralc, med katere šteje tudi Jugoslavijo) morajo prispevati najboljše, kar premorejo, da ne bi nastali novi mednarodni problemi v njihovem sosedstvu.“ — Forum VII, Dunaj 1960, zv. 83 str. 395—397.

narodno manjšino kot na realno bogastvo in ne le kot na pitoresken drobci »poslednjih Mohikancev« in nekakšno turistično zanimivost.

Tako je tudi ta priložnost priprava, da podrobneje pregledamo na primeru koroških Slovencev nekaj novjših determinant v zvezi s pojavom narodnih manjšin.

V nekaterih novjših mednarodnih dokumentih in v politični esejistiki lahko opazimo, kako so politiki in mednarodni pravni eksperti razločili izraz »narodna manjšina« od pojma za etnične, kulturne in razne druge skupnosti. Le-ta se jim zdi še najprimernejši. Zanj so se odločili tudi eksperti držav, ki so razpravljali junija 1960 v okviru UNESCA o Konvenciji zoper diskriminacijo v prosveti: »Vodila jih je misel, da bi razlikovali med pravicami manjšin, ki so že od nekdaj veljale kot take zlasti v državah, na katere teritoriju živijo, in pravicami tistih manjšin, ki izvirajo iz emigracije. Dolgo so se spraševali o smislu izraza „manjšina“ (minorities). Razprava je opozorila, da se sama Podkomisija za varstvo manjšin in za boj zoper njihovo diskriminacijo ni mogla sporazumeti o definiciji manjšin, ker ni nadaljevala prizadevanj in poglobljenih raziskav. Komite je vsekakor izbral izraz narodne (narodnostne) manjšine (minorities nationales) za etni-

ne in lingvistične manjšine (minorities ethniques ou linguistiques).«²⁾

Tudi v našem koroškem primeru gre za skupnost — narodno manjšino, ki naj uživa posebno pozornost zlasti še zato, ker je preteklost zapustila vidne sledove tako pri narodu, ki je v večini, kot pri narodnosti, ki pomeni narodni drobci do celia razvitega naroda v okviru večje drugonarodne in državne skupnosti.

Tudi pri oblikovanju besedila za člen 7 v »pogodbi o obnovi neodvisne in demokratične republike Avstrije« so se njegovi oblikovalci ustavili pri pomenu izraza »manjšina«. Zato najdemo v ruskem tekstu izraz »narodne manjšine«, medtem ko angleški in francoski tekst govori le o slovenski in hrvaški manjšini na Koroškem, Štajerskem in Gradiščanskem.

Ob prvotnem osnutku čl. 7 so razpravljali tudi o tem, ali ne bi kazalo opredeliti manjšino izključno glede na posebnost jezika, torej »avstrijski državljani slovensko in hrvaško govorečih manjšin na Koroškem...«, kar bi vsekakor pomenilo določeno omejevanje.

(Dalje prihodnjič)

Uradne ure

v pisarni Slovenske kmečke zveze v Celovcu

Slovenska kmečka zveza ima svojo pisarno v Celovcu, Gasometergasse 10, I. nadstropje. Po telefonu je pisarna dosegljiva na številko (0-42-22) 56-24.

Od začetka februarja naprej je pisarna odprta vsak dan od 8. do 12.30 ure. V tem času so člani v pisarni lahko deležni nasvetov, navodil in posredovanj v davčnih, kmečko-pravnih in kmečkogospodarskih vprašanjih ter sestave raznih vlog in prošelj.

Vsak četrtek dopoldan je v pisarni SKZ

GOVORILNI DAN.

Ta dan so v pisarni navzoči izvoljeni mandatarji v kmečkih zastopstvih, agrarni strokovnjaki in pravni svetovalec v zapuščinskih, kupnih, najemniških in podobnih zadevah.

Iz Celovca

Celovski zdravstveni urad sporoča, da so meseca januarja prijavi naslednje primere nalezljivih bolezni: 1-krat difterijo, 13-krat škrlatinko, 3-krat oslovski kašelj, 5-krat pljučno jetiko z enim smrtnim primerom, 1-krat kožno jetiko, 2-krat jetiko na drugih organih, 1-krat hepatitis epidemica in 344-krat gripo z dvema smrtnima primeroma. Razen teh bolezni so prijavi tudi 6 pasjih vgrizov.

Matični urad je meseca januarja registriral skupno 251 rojstev, 139 smrtnih primerov in 24 zakonskih zvez. Med novorojenimi je 87 Celovčanov, ostali pa so iz drugih krajev, izmed smrtnih primerov pa jih je 84 odpadlo na Celovčane.

Obrtni urad celovškega magistrata je januarja podelil 22 novih obrtnih dovoljenj, 5 dovoljenj za razširitev obrti in za 2 novi filijalki, 1 zakupno dovoljenje in 5 dovoljenj za namestitve poslovalnic, 1 vдовsko nadaljnjo obrtno pravico; sklenil je 22 izbrisov obrti, odobril 12 krajevnih obrtnih preložitve, izstavil 7 dovoljenj za obratne naprave in podelil 5 licenc. Urad je izstavil 11 izkaznic za trgovske potnike, v 4 primerih pa je spregledal dokaz o obrtni usposobljenosti.

Pristojni urad magistrata je januarja razdelil 56 odlokov o gradbenih dovoljenjih, 79 odlokov o stanovanjskih in uporabljenskih dovoljenjih ter 3 odloke o delitvi zemljišč. V okviru odlokov o gradbenih dovoljenjih je zajetih 38 novih gradenj.

Neumna in usodna stava

V gostilni v Borovljah sta dva delavca sklenila nesmiselno in lahkomišno stavo, ki je končala z usodnim zaključkom. Za stavo je 52-letni delavec Janez Müller iz Dol v kratkih treh minutah izpil tri četrta litra 40-odstotnega sadnega žganja. Postal je seve totalno pijan ter se zgrudil. Zastrupljenega z alkoholom so ga položili na klop pred gostilno, kjer je zaspal. Ponoči pa je začel bruhati in se je pri tem zadavil, kar je tudi zdravnik ugotovil kot vzrok smrti.

Bilčovs

Na pobudo Zveze slovenskih zadrug in Slovenske kmečke zveze, sporazumno z našo zadrugo Hranilnico in posojilnico, je bilo v tork zvečer pri nas predavanje o pravični uporabi umetnih gnojil. V organizacijo predavanja se je vključila tudi Okrajna kmetijska zbornica v Celovcu.

Poučnega predavanja se je udeležilo lepo število interesentov, namreč okoli 60 poslušalcev in gledalcev.

Predaval je g. ing. Knoll od Avstrijskih tvornic dušika v Linzu s predvajanjem lepega in poučnega filma. Vsi navzoči so pazljivo poslušali in sledili izvajanjem predavatelja. Ob zaključku so ugotovili, ka-

Pustna prireditev na kulturni ravni

ŠKOFIČE. — V prostorih pri Schützu v Škofičah se je v nedeljo zvečer kar trlo ljudi iz vse okolice. Izredno mnogo gostov se je odzvalo vabilu Slovenskega prosvetnega društva »Edinost« na pustno prireditev, kateri je društvo dalo z lepim pestrim sporedom pečat užitka in zabave z močnim kulturnim poudarkom. Prireditev je pokazala, da so ljudje na vasi zelo sprejemljivi za sproščenje in razvedrilo, kjer se jim nudi nekaj več, kakor na mnogih plehkih gostinskih pustnih balih.

Številne goste je v imenu društva pozdravil predsednik Miro Miškulinik, med temi posebej župana g. Bürgerja in zastopnika Männergesangsvereina.

Z navdušenjem in užtkom so vsi navzoči sprejemali točko za točko pevskega sporeda, ki so ga posredovali pevci Slovenskega prosvetnega društva iz Loge vasi pod vodstvom zborovodje Hanzija Aichholzerja in pevci domačega Slovenskega prosvetnega društva Škofiče pod vodstvom zborovodje Toneta Umeke. Poslušalci niso štedili z vzhicem in spontanim aplavzom. Priznanje in pohvala velja vsem posameznim pevkam in pevcem, nič manj pa obema marljivima zborovodjema.

Šaloiгри enodejanki »Hlače« ter »Kmet in

avtomat« sta brez dvoma zaradi odlične zasedbe vlog in nadarjenosti naše mladine izzvala salve smeha, čeprav so igrice prav preprostega motiva, in zdi se, da je odveč, če bi od igralk ali igralcev enega ali eno izvedli kot najboljšega ali najboljšo, ker dejanja so predvajali vsi kot enota in celota, da si ne bi mogli želeli še kaj več. Omenimo mimogrede le odlične igralske talente kot Noltija, Tevžija in Hermana. Za komične vloške je prav posrečno poskrbel Kori Pörč, instrumentalni trio pod vodstvom Mira Miškulinika je odlično igral, lepo in prijetno je bilo poslušati tamburaški zbor, ki ga vodi Miro Kernjak, navdušil pa je tudi mladi harmonikaš Branko Miškulinik.

Letošnja pustna prireditev pri nas je bila brez pretiravanja lepa, prijetna in uspešna. Ljudje, ki se seve niso takoj odpravili domov ter so se do polnoči dobro počutili v vzdušju prijetnega in sproščenega razpoloženja, so izražali željo po večkratnih tako zaželenih prireditvah. Nadvse zadovoljiv uspeh tega večera, ki ga je priredilo naše prosvetno društvo, pa je za prireditelje močna pobuda, da bodo v tej smeri krepko zastavili korake tudi za nadaljnje prireditve in organizirali drugod tudi gostovanja.

Ljubeljski predor bo dogotovljen ob koncu letošnjega leta

Od gotovih šovinističnih krogov, katerim ne gre v račun niti ureditev malega obmejnega prometa med dvema sosednjima državama niti kulturna izmenjava med sosednjima narodoma, kakor so znova izpovedali ob gostovanju ljubljanske Opere v Celovcu, prav tako strupno osporavani predor pod Ljubljem bo dogotovljen do konca leta 1962. Da bodo to prometno zvezo izročili svojemu namenu ob koncu letošnjega leta, je izjavil direktor jugoslovanske cestne uprave na novinarski konferenci v Beogradu. V pripombi celovškega dnevnika je povedano, da iz poročila ni razvidno, če se ta napoved opira le na gradbeni napredek na jugoslovanski strani pre-

dora, ali na celotno gradbeno delo. Kakor kaže doslej gradbeni napredek na avstrijski strani, se vzbuja celo dvom, če bo že letos prišlo do prometa skozi predor, vsekakor pa predor ne bo prišel v poštev pri glavni letošnji turistični sezoni.

Z Ljubeljskim predorom bo tudi pozimi omogočena direktna zveza z Jugoslavijo. Direktor jugoslovanske cestne uprave je nadalje povedal, da je bilo leta 1961 jugoslovansko moderno cestno omrežje razširjeno na 7700 kilometrov. Do leta 1965 bo dokončana avto cesta ob jadranski obali ter cesta skozi Bosno. S tem bo 40 odstotkov vseh jugoslovanskih cest opremljenih za motorizirani promet.

Tečaji Ljudske visoke šole v Celovcu

Od včeraj dalje so začeli s tečaji Ljudske univerze v Celovcu, ki jih je pripravila Delavska zbornica kot poletni semester 1962.

Prijave k predavanjem sprejema urad Ljudske visoke šole v Delavski zbornici v Celovcu, Bahnhofstrasse 44/1, soba 46.

Tematika tečajev Ljudske visoke šole so sodobno znanje, nega umetnosti, strokovna nadaljnja izobrazba, praktični tečaji, gimnastika in šport ter tuji jeziki.

Med predmeti »tuji jeziki« bo tudi jezikovni tečaj za slovenščino. (Slovenščino pravzaprav ne moremo prištevati med tuje jezike, ker je kot drugi deželni jezik domača v naši skupni koroški domovini).

Tečaj za slovenščino se prične v sredo 7. marca v učiteljski učilnici. Obsegal bo dvanajst tečajev po dve uri od 18.30 do 20.30 ure. Tečaje za slovenščino bo vodil profesor Janko Messner. Tečaj je priporočljiv za tiste, ki nekaj slovenščine že razumejo ter bo obsegal stilistične vaje in pravilno izgovorjavo.

Zgornje Jezerce

Zdi se mi, da je spet skoraj čas, da se iz našega kraja nekoliko oglasimo in povevmo, da še živimo in da ne bomo pozabljeni od naših ljudi v drugih krajih.

Posebno kaj novega trenutno ne bi vedeli povedati. Življenje gre svojo pot naprej, včasih je lepše, včasih je slabše, kakor je pač vse nestalno na svetu.

Tukaj pa hočemo predvsem povedati, da nam pogosto uhajajo spomini za leto nazaj, posebno, ko se približuje spet pomlad. Oživlja se vsa narava z ljudmi vred. Z veseljem mislimo na lansko vrged in na prijetni vzpodbudni dogodek, ko so našo malo vasico obiskali slovenski pevci iz Loge vasi. Napravili so nam nad vse lep in nepozabljiv nedeljski popoldne, kjer smo z navdušenjem in hvaležnostjo poslušali in uživali petje naših vedno lepih pesmi, ki so nam jih zelo dobro prepevali logaveški pevci.

Logaveški pevci so nam sicer obljubili, da nas bodo v poletju spet obiskali, obljube pa žal niso držali in doslej še niso prišli.

V resnici želimo in bilo bi potrebno, da bi nas od časa do časa obiskalo eno ali drugo slovensko prosvetno društvo s kakšno prireditvijo, ker hvaležni bi mu bili.

Slovenska kmečka zveza naznanja:

V nedeljo, 4. marca 1962, ob 7.00 uri zvečer

Kmečki ples

pri Šerčerju v Šmihelu pri Pliberku. Za ples in zabavo igra ansambel Milan Vitek iz Maribora.

SPZ NAZNANJA

Slovensko prosvetno društvo »Bilka« v Bilčovsu

bo priredilo v nedeljo, dne 11. marca 1962, ob 1/2 8 uri zvečer

ZABAVNO PRIREDITEV

v dvorani pri Miklavžu.

Na dnevnem redu: šaljivi prizori in petje. Vsi, ki se radi od srca nasmejite, prsrčno vabljeni!

Sele-Kot

Najvišjo naselbino Srednjega Kola imenujemo domačini »Malijeva vas«, tam so domačije Zgornji Mali, Spodnji Mali, Znidar in Zebrad. Vas je zaživela predvsem tudi z lepo izpeljano cesto in z otvoritvijo gostilne »Škarbina« pri Spodnjem Maliju. V zadnjem času sta bili kar dve zaporedni izredni priložnosti, da se je mudilo prav posebno veliko ljudi v tem kraju.

Pri Zgornjem Maliju je umrla mali Magdalena Dovjak, rojena Oraž, Dosegla je 76 let življenja. Kljub že visokim življenjskim letom je še do lani bila zdrava in je vedno pomagala pri domačih delih. Mož je umrl že leta 1951, nato pa sta s sinom Folijem, ki je leta 1952 privedel Marlo Sienčnikovo iz Freibacha na svoj dom kot svojo življenjsko družico, gospodarila na mali gorski kmetiji. Sin in njegova žena Marla se pripravljata zdaj na prezidavo stare hiše. Z ustrezno zgrajeno cesto je šele mogoče dobaviti potrebni gradbeni material v ta prekrasni gorski svet pod skalnato Košulo. Pred dograditvijo poti bi na dovoz gradbenega materiala sploh ne mogli misliti.

Mater Magdaleno pa smo spremili na njeni zadnji poti na selsko pokopališče, kjer smo njene telesne ostanke izročili domači zemlji k večnemu počitku. Vsem žalujočim svojcem izrekamo iskreno sožalje in vemo, da bodo otroci Zdravko, Zofi in Štefi ohranili svojo dobro babico v lepem spominu.

Svoj rodni dom pri Spodnjem Maliju je nekaj dni pozneje zapustil najmlajši sin Nužej. Njegov korak pa ni bil korak k počitku, temveč korak v življenje, v novo življenjsko dobo — dobo moža, gospodarja. Za življenjsko družico si je izbral 21-letno nevesto. Sredi februarja se je zbralo pri Spodnjem Maliju lepo število sosedov in prijateljev, da so vzeli slovo od Nužeja ob »večerji«, kakor je stara navada. V nedeljo potem pa je bilo v domačem kraju neveste v Šmarjeti v Rožu veselo ženitovanje. K poročnemu slavu sta ženin in nevesta povabila nad sto svatov. V prijetnem domačem vzdušju je potekala »hojset«.

Nužej je odšel od nas na Primkovo domačijo in privoščimo mladi nevesti iz Šmarjete dobrega moža in kmetiji pridnega gospodarja. Vendar ga bomo pogrešali, ne samo Malijeva družina, ki je z njim zgubila sina, na katerega je bila lahko ponosna; zgubili smo iz našega kraja tudi izbornega pevca, kajti Nužej je rad in dobro prepeval in selski fantje so se morali posloviti od zvestega, veseliga in poštenega prijatelja.

Mlademu paru želimo vse najboljše na skupni življenjski poti ter jima kličemo: Ostanita zvesta svojim staršem in jeziku, kateremu sta prisluhnila že v zibelki in vzgajajta tako tudi vajin naraščaj, da bo tudi vajin pomladek ljubil in spoštoval našo domačo slovensko besedo, ki je doma v lepi naši domovini že dalje kot težkih ti-soč let.

POTUJOČI KINO SPZ PREDVaja

slovenski film
VESELICA

v nedeljo, dne 4. marca 1962, ob 11.30 uri v kinodvorani v Železni Kapli,

v soboto, dne 10. marca 1962, ob 19.30 uri pri Šerčerju v Šmihelu,

v nedeljo, dne 11. marca 1962, ob 11.00 uri pri Faleju v Selah,

ob 14.30 uri v društveni dvorani na Radišah. Film je za mladino od 14. leta dalje dostopen.

po naši zemlji

Merjenje časa nekdanj in danes

Kratek pregled zgodovine nastanka in razvoja ur

Kot mnogo drugih iznajdb in širše kulturnih dobrin so nam tudi prve podatke o merjenju časa posredovali Egipčani. Njihovi hieroglifi pripovedujejo v svoji skrivnostni govoric o sončnih urah že 3000 let pred našim štetjem. Monumentalni obeliski, ki jih občuduje ves svet, so bili prvotno — javne ure! Dolžina njihove sence je posredovala takratnim ljudem dnevni čas. A ta čas je bil vse prej kot točen: obeliski so stali navpično, pa tudi dolžina sence se je z letnimi časi spreminjala — vse to je nagnilo babilonske astronome, da so sončno uro izboljšali, odtelej niso več merili časa po dolžini, temveč po smeri sence. Razmeroma malenkostna, pa vendar revolucionarna sprememba! Na način merjenja časa se je potem obdržal vse do začetka 15. stoletja n. e., ko so uvedli polos — senčno palico, ki je bila nagnjena vzporedno z zemeljsko osjo. S tem so že začeli upoštevati geografsko širino in ure so postale precej bolj točne kot do tedaj.

Toda take ure so pomanjkljive. Egipčan ni mogel ob vsakem trenutku pogledati na javno uro — toliko obeliskov še ni bilo. Včasih je celo v Egiptu oblačno — takrat se je ustavil čas. Tudi ponoči so take ure odgovdale. Zato nas niti ne preseneča, da so že zgodaj iskali nove in bolj vsestranske načine za merjenje časa. Že 1500 let pred našim štetjem, za časa Amenofisa III., so poznali vodno uro — navadno posodo z vodo, ki se je praznila skozi drobno luknjico. Na zunanji strani so bili reliefno okrašeni vzporedni pasovi in upadajoča gladina vode v posodi je beležila minevajoči čas.

Grki so poznali klepsidre — vodne ure, ki so jih uporabljali zlasti v sodnih dvoranah med govori. Govornik je po tej uri uravnaval dolžino svojega govora. Ohranjenih sicer nimamo, po opisih pa vemo, da so bile podobne peščenim uram. Iz Grčije so prevzeli ta način merjenja časa tudi Rimljani. Razen ure na iztek so poznali Rimljani tudi ure na dotok vode — žal se nam tudi te niso ohranile.

Srednji vek se je ponašal že s štirimi načini merjenja časa, s štirimi vrstami ur: vodnimi, peščenimi, sončnimi in urami na dogorevanje — svečami. Toda vse te ure so bolele za neozdravljivo boleznijo: niso bile točne. Vzrok ni bil samo v neprecizni izdelavi, ampak predvsem pri prvih treh vrstah — v tako imenovanem temporalnem času. Takrat so namreč razdelili dan na 12 enakih delovnih ur in prav tako noč. Seveda so bile poleti dnevne ure daljše, nočne pa krajše in pozimi obratno. »Kronometri« pa niso mogli slediti tem spremembam, ampak so pokazali vedno enake ure.

Revolucionarno spremembo v razvoju merjenja časa pomeni šele iznajdba mehanične ure. Ker so vodne ure postale zmrzovale, sonce in zvezde pa so pokrili oblaki, je bilo za javnost potrebno iznajti mehanično uro... Naj bo že tako ali drugače, res je, da je mehanična ura odpravila večino pomanjklivosti dotedanjih podobnih priprav. Izumitelja ne poznamo, tudi nimamo ohranjenih prvih primerkov ur te vrste. Po virih pa vemo, da so te bile stolpne ure, da omenja tako uro

že Dante v »Božanski komediji«, da jo je imel Milan že l. 1334, podobno Padova, Pariz, Strassbourg, Nürnberg, Augsburg... Njena predhodnica je bila kombinacija vodne in mehanične. Viri pripovedujejo, da je bagdaski kalif, junak »Tisoč in ene noči« Harun al Rašid poklonil tako uro Karlu Velikemu.

Mehanične ure so bile na utež in izdelki razmeroma primitivnih kovačnic, a načrte zanje so delali redno učenjaki-matematik, fiziki, astronomi... Kljub ročni izdelavi so se te izključno javne stolpne ure hitro razvijale in so kmalu kazale razen ur tudi dneve, mesece, leta, lunine mene... Izboljšavo pomenijo tudi različne figurice, ki se ob polnih urah prikazujejo iz ohišja n. pr. smrt na

Mednarodni muzej tiska

V Haagu so odprli edinstven muzej na svetu, mednarodni muzej novinarstva, ki predstavlja zakladnico izvirnih materialov in dokumentov o tiskarstvu, novinarstvu, novinarjih in o zgodovini tiska. Glavni del materiala za muzej je zbral v prvi polovici tega stoletja profesor žurnalistike na univerzi v Utrechtu Willem van der Houf. Muzej vsebuje več kot 7000 zvezkov in fasciklov s sto tisoč časopisi iz vsega sveta najrazličnejšega značaja, tako da so v tej zbirki celo ilegalni časopisi iz časa druge svetovne vojne. Razstavljene so tudi knjige o novinarstvu, portreti in karikature politikov, politične brošure in časopisi.

vepru v Heilbronn, 12 apostolov v Pragi itd... Leta 1656 sestavi Nizozemec Huygens prvo uro z nihalom in od takrat poznamo tudi minutna kazala.

Prve sobne ure so nastale v 14. stoletju. Imele so že mehanizem za bitje in — budilko. Ko so v začetku 15. st. izumili še spiralo, je urarstvo premagalo zadnjo zapreko in to je omogočilo razvoj ur v nešteti oblikah vse do današnje moderne zapestne ure. Od takrat se ure prilagajajo samo še stilnemu razvoju, kar lahko posebno lepo zasledujemo na umetniško izdelanih ohišjih, vgrajenih glasbenih valjih s koncertnimi ali plesnimi glasbenimi vložki, na sončnih urah pa v prelepih poslikavah številčnih ploskev.

16. stoletje pomeni s tako imenovanimi nürnberškimi jajci (zaradi oblike) začetek »žepne« ure, ki pa je imela vse do prejšnjega stoletja svoje mesto na traku ali verižici okoli vratu oz. za pasom. Istočasno so izdelovali, zlasti v Nemčiji, majhne potovalne sončne ure, ker so bile mehanične predrage za vsakogar. Na zvonikih so jih obdržali v rabi do prejšnjega stoletja — za uravnavanje mehaničnih. Pa tudi peščne ure se niso še povsem umaknile iz življenja: še danes jo lahko kupimo, v sodobno oblikovanem plastičnem ohišju, da nam pokaže, v kolikem času je jajce kuhano...

Mali leksikon

Katera vrsta žuželke ima osem oči?

Hišni pajek ima na glavi osem oči. Ima tudi osem nog. Glavo in prsi ima zraščene. Pajčevino prede iz soka, ki ga izloča iz trebušnih žlez. Na zraku se pajčevina strdi. Mnoge vrste pajkov predejo zamažane pajčevine, v katere love žuželke ali pa se v njih skrivajo. Redke vrste pajkov žive v vodi.

Zakaj je Napoleon Bonaparte imenoval Donavo »kraljico vseh rek«?

Rimsko cesarstvo je bilo edina država v zgodovini, ki je imela cela stoletja v rokah ves tok Donave od izvira do izliva. Rimljani so bili gospodarji Donave celih 400 let. Potrebna jim je bila za vojne pohode in za trgovino. Pozneje, med preseljevanjem narodov, je njihovo gospodarstvo prenehalo in bregovi Donave so se spremenili v taborišča osvajaških vojsk. Ta taborišča so bila središča, od koder so odhajale lahke ladjice raznih narodov na vse strani, da so njihove posadke trgovale in ropale. Na bregovih Donave je taboril tudi znani hunski vojskovođa Atila s svojimi tolpami. Zaradi izredne lege ter velikih zgodovinskih dogodkov, ki so se odigrali na bregovih Donave, je imenoval Napoleon Bonaparte Donavo »kraljico vseh rek«.

VESOLJSKI VOZNI RED

1975: Na Luni bo nastalo človeško naselje

»Če ste opazili, da se vaši otroci zanimajo za potovanje v vesoljstvo, jim kupite hranilnik in vplivajte nanje, da bodo pazljivo varčevali in vlagali vsak penny.« Tako se je glasil nasvet, ki ga je nedavno tega dal ameriškim staršem H. Koelle, funkcionar centra za vesoljske plete »George Marshall« v Huntsvillu v Alabami. Koelle je izjavil, da bodo civilni poleti v vesolje postali stvarnost med 1975. in 1980. letom. Pričakovati je namreč, da se bo v prihodnjih 20 letih tehnika poletov v vesolje tako izpopolnila, da se bodo

stroški za enkratni polet okoli Zemlje ali enkratno potovanje na Luno občutno zmanjšali.

Vesoljski vozniki red, kot ga je predvidel Koelle, je takle:

- 1968—1969: velike vesoljske ladje s številčno človeško posadko bodo že v velikem številu krožile okoli našega planeta;
- 1970: dotlej bo na Mesecu vzpostavljena stalna znanstvena postaja;
- 1975: na Luni bo nastalo človeško naselje;

- 1972—1974: v tem obdobju se bo začela serija ekspedij na druge planete;

- 1975: možni bodo že množični poleti okoli Zemlje v »nižjih« sferah. Okoli 5000 ljudi bo lahko letno obkrožilo Zemljo v kapsulah — avtobusih;

- 1975: do tega leta bo lahko letno odšlo na Luno na weekend okoli 500 ljudi. Cena povratne karte pa je za zdaj še sporna;

- 1975—1980: komercialni poleti v vesolje bodo vsakdanji pojav.

Današnja srednja generacija bo, kot izjavlja Koelle, priča teh dosežkov, medtem ko bodo naši otroci že njihovi aktivni sodelavci. Vesoljski poleti bodo v ne tako oddaljeni prihodnosti postali relativno ekonomični in bodo vsekakor vzbudili komercialno zanimanje. Temu bodo prispevali svoj delež rakete za izstreljevanje, precej večje zaupanje vanje in v kapsule, vračanje teh raket in njihova ponovna uporaba, učinkovitejši pogonski sistem in morebitno izkoriščanje pogonske energije z drugih planetov.

Zimsko spanje bi podaljšalo življenjsko dobo

»V primeru, da bi razrešili stoletno skrivnost zimskega spanja, bi lahko človek živel 1400 let.« je izjavil neki predstavnik ameriškega Nacionalnega geografskega združenja. Kot dokaz za to, da zimsko spanje podaljša življenje, je ta strokovnjak navedel netopirja, ki prespi zimo in živi 20-krat dlje kot kateri koli drugi enako težak sesalec, ki je »aktiven« vse leto. Če bi vzeli številko 20 kot osnovo, bi lahko človek, ki bi prespal zimo, živel 20-krat svoje življenje, torej 1400 let.

Znanstveniki pa vidijo po njegovih besedah majhno, skoraj neznatno možnost, da bi se človeška bitja privadila na zimsko spanje. Če upoštevamo potencialno vrednost tega spanja in tisto, kar obljublja, ni čudno, da številni znanstveniki proučujejo ta problem.

»Ljudje, ki bi bili sposobni prespati zimo, bi živeli stoletja dolgo in bi prišli do fantastično oddaljenih ozvezdij v vesolju. Ti ljudje bi bili nepopisno koristni za vesoljske raziskave.« je izjavil predstavnik združenja.

Prav tako je moč pričakovati, da bodo pacienti nekega dne zdravili tako, da jih bodo pripravili v latentno oziroma polživljenjsko spanje. Kirurgi že pripravljajo umetno zimsko spanje z zmrzovanjem ali z mamil, toda tako letargično stanje je znatno bolj površno od pravega zimskega spanja.

Pravo zimsko spanje zelo zavira vse procese v telesu živali, ki zimo prespijo. Temperatura telesa se izredno zniža, srce dela silno počasi, dihanje pa je mnogo počasnejše in nepravilno.

Biologi menijo, da je zimsko spanje tesno povezano z delom žlez z notranjim izločanjem in z živčnim sistemom. Zda seveda o vsem tem znanstveniki še ugibajo.

CLAUS EIGK:

dan nič

37

V ladji je postalo kar oprijemljivo tiho. Sebe sedaj, na cilj, so se zavedli, koliko hudih živčnih in telesnih naporov je bilo treba premagati, da so prebili to dvajseturno, tako sijajno uspelo potovanje. Vzlic temu, da so bili nadvse zadovoljni, so bili obrabi mož topi in utrujeni.

Profesorja Richterja je prevzelo neznanosko razburjenje in kar ni mogel pričakati trenutka, ko bo stopil na mesečev tla. Dr. Wieland pa je bil do kraja izčrpan in kazalo je, da bo zgubil zavest.

Na to so bili pripravljeni. Dr. Martini je razdelil posadki različna poživila, ki so sicer, podobno kakor vsa mamila, dokaj nezdrava, a jih v tem primeru niso mogli pogrešati. Zdravila so učinkovala naglo. Utrujenost je izgnila brez sledu in možje so postali čili in spočiti ko na začetku poleta.

Telesna moč se jim je silno povečala tudi zavoljo mnogo manjše Mesečeve privlačnosti. Na Mesecu je vse zgubilo pet šestin zemeljske teže, zato so možje zlahka nosili silno težke vesoljske obleke z mnogimi vgrajenimi aparaturnami. Za različne kretne so potrebovali prav smešno malo moči. Že zadnje ure so se nekoliko navadili varčno uporabljati mišice, a jim je vzlic temu kar neslo roke in noge naokoli.

Ko so se nekoliko opomogli, so se domislili tovarišev v 385.000 kilometrov oddaljeni oazi, ki so nestrpno sedeli ob radijskih aparatih in čakali na znak življenja z Meseca. Trla jih je radovednost, kako bo zveza delovala. Kmalu nato so z usmerjene antene blisnili proti

Zemlji radijski valovi in stekel je prvi pogovor med Mesecem in Zemljo, kratek, toda vsebinsko bogat.

Mundus: »Oaza, oglasi se! Oaza, oglasi se! Oaza, oglasi se!«

Nekajkrat je še poklical, potem se je pa med številnimi motnjami iz zvočnika oglasilo: »Tukaj oaza — slišimo vas — slišimo!«

Mundus: »Usmerite anteno naravnost na alpsko dolino. Pristali smo v alpski dolini! Oaza, oglasi se!«

Oaza: »Tukaj oaza! Slišimo vas dokaj dobro! Čestitam! Je vse v redu?«

Mundus: »Tisočkrat hvala! Srečni smo! Na krovu vse v redu! Vtisi so nepopisni!«

Oaza: »Neizmerno nas veselil! Tudi v oazi vse v redu! Ostanemo pri aparatu!«

Mundus: »Kmalu stopimo na prosto. Oglasimo se kasneje!«

Oaza: »Mnogo sreče! Čakali vas bomo!«

Mundus: »Hvala, sreče potrebujemo! Lepo pozdravljamo vas in mater Zeljo! Končam!«

Okoli radijskega aparata se je zbrala vsa posadka. Mnogi so imeli solzne oči.

Toda čas je bil dragocen, bolj kakor kdaj koli. Treba je bilo dalje. Možje so se zbrali v tako imenovanem »skladišču« in se najprej pošteno najedli. Po načrtu naj bi bili na Mesečevi površini 30 ur in najesli so se morali za vso to dobo. Na brezračnem Mesecu zunaj ladje namreč jesti ne bo mogoče.

Tistim, ki niso mesečevega zemljevida bolje poznali, je Mundus na kratko razložil, kod bodo hodili.

»Pristali smo,« jim je kazal na veliki karti, »sredi široke prečne doline, ki seka lunine Alpe. Dolga je 130, široka pa do 10 kilometrov. Veže na severu ležeče Mare frigris z velikim Mare imbrum, ki smo ga ob poletu

videli na levi. Z Zemlje ste ga lahko videli celo brez daljnogleda — je to desno oko tako imenovanega »moža na luni«. Odpeljali se bomo po tej naravni cesti do Mare imbrum — do Deževnega morja in potem »zaplavali« vanj. Potovali bomo po njem tako dolgo, dokler ne bomo zagledali tako imenovani Pico — 2400 metrov visoko koničasto goro. Ta bo naš »svetilnik« in pokazal nam bo, kdaj moramo zaviti proti severu. Nato bomo zadeli ob južno pobočje krožnega gorovja Plato, ki ga bomo prečkali. Po severnem pobočju se bomo spustili v Mare Frigris, od koder bomo v vzhodni smeri dosegli Alpe in se z drugega konca vrnili v prečno dolino. Tak je naš načrt in tovariši na Zemlji bodo na to pot usmerili svoje daljnogleda. Važno je, da se smeri držimo; če se namreč kaj pripeti, nas bodo tovariši, ki bodo ostali na ladji, vedeli kje iskati!«

Za 600 kilometrov dolgo pot, ki so je menili prepotovati, so potrebovali prevozno sredstvo. Mundus je že na Zemlji izdelal posebno vozilo iz duraluminija. Kolesa so bila iz polnega gumija, vsa naprava pa je bila prebarvana s tako snovjo, ki je sončne žarke čim bolj odbijala. Preprosto vozilo je bilo moč naglo razstaviti, kar je bilo posebno važno na neprevoznih ozemljih.

Izleta naj bi se udeležili Birger Mundus, profesor Richter, Norman, Walter, Rasmussen in Halvorsen. Ostali trije — Peterson, dr. Wieland in dr. Martini — naj bi ostali na ladji.

Končno so oblekli posebna oblačila, izdelana po načelih najsodobnejše znanosti. Zavoljo mnogih varovalnih oblog proti škodljivemu sevanju, kisikovih vložkov in vdelanih kratkovalovnih oddajnikov in sprejemnikov, s katerimi naj bi se raziskovali med potjo sporazumevali, so bila oblačila tako težka, da so jih pri poskušanju na Zemlji komaj prenašali. Zračne komore so sedaj napolnili

Vsak dan nekaj...

Čas je, da po stanovanju opravimo spomladansko čiščenje. Preden se lotimo zunanje čiščenja, poskrbimo najprej za omare oziroma obleke v njih. Predvsem izločimo vse že nerabne obleke, ki so potrebne popravila ali pa so že tako izrabljene, da jih bomo lahko uporabile le še za krpe. Volneno blago, šale, rokavice, nogavice prav tako pospravimo. Predvsem pa moramo vse to oprati, najbolje v prekuhani milnici ali pa v enem izmed detergentnih praškov. Seveda moramo paziti, da ne peremo zlasti volnenih predmetov v prevroči milnici. Lahko se nam zgodi, da se nam bo blago skrčilo in ne bo več za rabo.

Vse izrazito zimske kose še pošijemo, ko smo jih oprale in posušile ter zavijemo v časopisni papir, v katerega smo položile sivko (naftalin ima namreč neprijeten vonj, ki se ga dolgo ne moremo znebiti). Časopis večkrat menjavamo, ker le sveža tiskarska barva odganja nadležne molje. Na vsak zavitek prilipimo bel listek in nanj napišemo vsebino, da bomo jeseni lahko našle, kar bomo potrebovale. Vendar pa si lahko zimsko garderobo pregledneje spravimo, če smo iznajdljivejši. V trgovini lahko kupimo prozorne vrečke poljubne velikosti, ki jih zgoraj zadržujemo z vrstico. Prav tako lahko pripravimo vrečke za večje kose obleke, jopice itd. V tem primeru vzamemo mero natanko po plašču, da se le temu tesno prilaga. Da blago čim bolj zavarujemo, potresemo v vrečko sivko ali kako drugo učinkovito sredstvo proti moljem.

Tak način spravljanja zimske garderobe ima to prednost, da je ta lično spravljena ter nam omogoči lažji pregled, kadar spravljamo.

Vso tisto obleko, ki je nismo spravile v vreče, prav tako operemo. Če le najdemo čas, jo takoj razparjamo, zlikajmo in šele tako zložimo v omaro. Tam naj počaka šiviljo, če pa bi rade iz starega plašča jopico že za prihodnjo zimo, potem bo najpametnejše, da »zberemo pogum« in nesemo blago k šivilji. Jeseni pa bomo imele zadoščenje, ker nas bo jopica že pripravljena čakala. Če pa prenarejamo za otroke, pazimo, da ne bomo blaga uničile, na primer, da bi iz našega plašča urezale plašček za najmlajšega. Tega nameramo raje starejšemu otroku, ker bo tako manj blaga izgubljena.

Tudi volnene pletenine, posebno tiste, ki že kažejo rebra, bomo lahko z manjšimi izdatki nove volne čez poletje spremenile v nove in lepe. Volno bomo lahko v štenah zravnale nad paro, potem ko smo jo oprale v milnici. Za pletenje lahko izkoristimo ves prosti čas, ko smo na sprehodu ali varujemo otroke. Pomnimo, da se tudi s pletenjem razvedrimo, če to ni naše vsakdanje delo.

Ko bomo imele vso zimsko garderobo urejeno, operimo še zaveso.

Umazane zaveso najprej pošteno izprašimo, da ne namakamo prahu, ki nam delo samo poveča. Sprane zaveso dvakrat preganemo po dolžini in sešijemo skupaj z velikimi ubodi — z belim sukanecem, za katerega ni skrbi, da bi pri pranju puščal barvo. Tako zloženo in sešito zaveso položimo v kolikor mogoče velik škaf ali kad in nalijemo nanjo

mrzle vode. Popolnoma napak je pustiti zaveso takoj v prvi vodi; ki je umazana. Vodo menjavamo toliko časa, da je čista. V njej zaveso namočimo. Čez nekaj ur jih rahlo ožmemo ter polijemo z vročo vodo, ki ji dodamo milne kosmiče in žlico salmijaka. Ohlajene nekajkrat oženemo in speremo. Po potrebi pripravimo ponovno svežo milno raztopino, pustimo pokrito kako uro ter nato speremo do čistega. Tankih čipkastih etaminskih zaves ne kuhamo in ne ožemamo, ker bi se strgale. — Sprane zaveso nato škrobimo s kuhanim škrobom, ki mu dodamo dve žlici glicerina, da so bolj voljne.

Bolj kot pranje zaves se zdi težavno likanje. No, to res ni enostavno. Ne le, da bi sami brez pomoči težko opravili, tanke čipkaste, tilaste zaves se pri likanju rade pretegnejo in nam dajo s tem še več dela.

Zato svetujemo, da oprano zaveso položite na čisto rjuho. Nato pa zvijete od spodaj navzgor in pustite, da se odteče. Še vlažno nato odvijete toliko, da gornji rob lahko polikate, to je kakih 15 do 20 centimetrov. Ko je gornji del zlikan, prišijete obročke in obešite na zastornico (karniso). Pri tem seveda zaveso odvijemo in pri straneh pritrdimo z nerjavečimi bucikami na okenski okvir. Če pa je zavesa širša, tedaj si pomagamo z lesenimi latvami, ki jih prisolimo k zidu in zasilno pritrdimo (obložimo) ter zaveso nanjo pripnemo ter pustimo, da se tako posuši.

NASVETI

ROČNO URO obvarujemo nepotrebnih popravil, če jo čez noč ne puščamo na stekleni ali marmornati podlagi. Velika temperaturna razlika med telesno toploto in »hladno« podlago ji namreč škoduje. Izbirajmo uri torej »ležišče« na lesu ali pa ji »posteljimo« na večkrat zloženem robčku...

KRAVATE bodo lepo očistene, če jih peremo v bencinu. Prav lahko jih je treba ožeti in nato položiti na suh in čist prt. Obliko bodo obdržale, če vanje vtaknemo lepenko, ki smo jo posebej prikojile.

MADEŽE rdečega vina odpravimo, če jih takoj na debelo potresemo s soljo in izperemo z mlačno vodo. Tudi toplo mleko opravi to nalogo. Če gre za pralno blago, madež takoj rahlo premažemo s hladno svežo svinsko mastjo, pri kuhanju pa bo nato brez sledu izginil.

NOŽE proč od vroče masti, ker postanejo topil! Nož, s katerim smo rezali ribo ali čebulo, potegnemo takoj po čiščenju skozi plinski plamen. Vonj povsem izgine. Če nimamo plina, dosežemo isti učinek tudi z limono ali soljo.

MLEČNO STEKLO čistimo samo z vročo vodo.

Kako pripravimo zaprto gredo?

Zaprte imenujemo grede, ki so od vseh strani obdane z lesom ali betonom in pokrite z okni. Pri nas jih imenujemo tople grede, kar pa ni v vseh primerih pravilno. Ni namreč nujno, da zaprto gredo ogrevamo z naravno in umetno toploto (topel gnoj, elektrika, para), ampak jo lahko ogrevamo samo s sončno toploto. V tem primeru jo imenujemo hladno zaprto gredo, ako jo ogrevamo, pa toplo zaprto gredo. Največkrat tudi vrtičkarji ogrevajo svoje zaprte grede s toplim konjskim gnojem, ker tako brez težav vzgoje lepe sadike paradižnika, paprike, jajčevca in cvetic.

Zaprto gredo moramo praviloma izprazniti že v jeseni, da jo spomladi lahko hitro napolnimo s svežim gnojem in zemljo. Še boljše je, ako prazno zaprto gredo v jeseni napolnimo z listjem, da stene čez zimo ne zamrznejo. Takšna zaprta greda se spomladi hitro ogreje in ostane dolgo topla. Pred ponovnim polnjenjem v februarju ali marcu listje odstranimo in ga kompostiramo.

Zaprto gredo napolnimo, kakor smo že omenili, s konjskim gnojem do roba. Lahko uporabljamo tudi druge vrste gnoja, ki pa je hladnejši in manj učinkovit. Med polnjenjem plast za plastjo primerno stlačimo — zlasti ob robu — po polnjenju pa zaprto gredo pokrijemo z okni in pokrivali. Ko se gnoj vneme, zaprto gredo odkrijemo, navozimo na gnoj 15 do 25 cm dobre vrhne zemlje, nato pa jo ponovno pokrijemo. V nekaj dneh, ko visoka temperatura popusti, lahko že sejemo seme paradižni-

kav, paprik, jajčevcev in razna cvetlična semena. Kasneje uporabimo zaprte grede za pikirance, potaknjence, kakteje, za predkalitev kon itd. Morda bomo v njih gojili celo zgodnje kumare, kolerabico in cvetačo. Previdni pa moramo biti z zalivanjem in zračenjem. Do junija zalivajmo rajši zjutraj, da se rastline do večera dovolj osuše. Zelenjadno seme ne sejmo pregošto in po vkalitvi ne silimo s preveliko toploto.

Kakor hitro bo vreme dopuščalo, bomo posejali na prosto seme čebule, korenčka, peteršilja, črnega korenja in solate. Tudi za drugo zelenjad bo treba postopoma pripraviti gredice, da nas čas ne bo prehitel.

KROMPIRJEVE JEDI

KROMPIRJEVI ZREZKI

Nareži iz prst debelega krompirjevega testa za otroško ped velike žetverokotnike, ki jih po sredi dvakrat narežeš s koleščkom za testo kakor flancate. Speci jih na masli na obeh straneh lepo rumeno.

KROMPIRJEVI ŠTRUKLI

Zdrobi z valjarjem 6 debelih kuhanih krompirjev, dodaj pol litra pšenične moke in eno jajce. Zgneti testo in ga razvaljaj za mezinca na debelo. Razbeli v ponvici masti, v katero deni dve dobri pesti kruhovih drobtin in pusti, da zarumene. Nato jih potresi po testu in razmaži z lesenim nožem. Potem zvij testo skupaj in ga zavij v plateno krpo ali priči, ki ga poviješ s sukanecem, da se ne razmota. Kuhaj štrukelj pol ure v slanem krogu in ga potem razreži na primerne kose. Po vrhu ga zabeli z maslo ali še bolje z maslom. V tak štrukelj lahko deneš namesto kruhovih drobtin drobno sesekljane kuhane svinine, pomešane z drobnjakom ali česnom in malo prepražene na masli.

OCVRTI KROMPIRJEVI ROGLIČKE

Napravi iz krompirjevega testa majhne rogljičke ali kifeljčke, jih povallaj v raztopenem jajcu in kruhovih drobtinah in ocvri na masli.

Ljudje, tablete in posledice

Po ugotovitvah skupine danskih zdravnikov zadnje čase silno narašča število ljudi, ki uživajo preširane množine raznih pomirjevalnih, uspavalnih in drugih tablet. Med pogovori z bolniki, ki so jih pripeljali v bolnišnice in druge zdravstvene ustanove, so zdravniki zbrali presenečljive podatke: med tistimi, ki so morali v zdravniško nego, je bilo v letu dni v bolnišnici 84 ljudi skupno 1900 dni samo zaradi neuporabe zdravil in so morali dati vsako tretjo transfuzijo prav tem bolnikom. Zdravila, na pogled nedolžna, saj jih je dobiti v vsaki lekarni brez recepta — spričo tega se mnogim ljudem poraja napačna misel, da jih smejo uživati v neomejenih množinah — povzročajo zaradi preširanih doz želodčne težave, včasih pa tudi zastupitve. Te tablete so nevarne zlasti starejšim ljudem, ugotavljajo strokovnjaki. Mnogi ljudje se tako navadijo na uživanje zdravil, da si domišljajo, da bi ne mogli izhajati brez njih.

Kot primer navajata omenjena danska zdravnika nekega moža, ki so ga imeli v bolnišnici že 25-krat zaradi zastupitve z uspavalnimi praški in s tabletami. Vsakokrat posebej je zatrjeval, da ne more zaspati brez tega sredstva. Čedalje več je ljudi, ki »ne morejo« delati, počivati itd. brez svojih kroglic, praškov ali tablet.

Ugotovitve zdravnikov potrjuje tudi danska medicinska revija s podatkom, da porabi 4,5 milijona prebivalcev, kolikor jih šteje Danska, nad sto ton raznih pomirjevalnih in drugih praškov in kroglic na leto. Podatek zbujajo zaskrbljenost, ker številke naraščajo hitreje od prirastka prebivalstva. Podobno je s tabletami in takimi rečmi tudi v mnogih drugih razvitih deželah z izredno naglim, razgibanim življenjskim tempom.

s stisnjenim zrakom, tako da je pritisk ustrezal pritisku zemeljskega ozračja. Obleke so se smešno, sodasto napele, so pa zelo udobno pristajale k telesu.

Napočil je veliki trenutek. Drug za drugim so skož zračno zapornico sestopili na Mesečeva tla. Ni bilo človeka, ki ga ne bi ganila slovesnost tega trenutka. Možje so plašno obstali in strmeli v čudovit prizor pred njihovimi očmi.

Stali so na prostrani ravnini in nad njimi se je božilo popolnoma črno nebo, na katerem je migljalo toliko zvezd, kolikor jih na zemlji nikoli ni mogoče videti. Nizko nad južnim obzorjem je plamtelala nepopisno svetla sončna obla, obdana z barvastimi izbruhi plina in razbeljenimi vodikovimi oblaki. Nedaleč od sonca je visel na nebu v mili luči planet Zemlja. Čeprav jo je sonce osvetljevalo samo ozek krajec, je bila nočna stran z rožnatim vencem ozračja zadositi svetla, da je bilo mogoče razpoznavati celo podrobnosti celin in oceanov. V srcu afriške kopnine so v tem trenutku njihovi tovariši ob daljnogledu vneto opazovali in fotografirali mesečevo pokrajino, na kateri so oni maloprej pristali.

Ker je ladja pristala na najširšem, deset kilometrov širokem delu prečne doline, so bile obrobne gore zavoljo močne zaoblenosti satelita videti ko neznano gričevje.

Tla so bila sivozelene barve in — kar so opazili že po prvih korakih — pokrita z nekaj centimetrov debelo plastjo prahu, ki je spominjal na komaj zapadel pršič.

Profesor Richter je spregovoril prvi. Tiho, a razločno je zadonelo v slušalkah: »To je preperinski prah dolgih milijonov let ali nemara tudi meteorski prah iz vesolja. Morda celo oboje!« Pri tem je poučno pokazal na tla.

Začeli so vsevprek govoriti. Edino Norman se je takoj lotil dela. S seboj je imel veliko kamero, obdano s silno težkim oklepom proti radioaktivnemu sevanju. Tu, na Mesecu, je bila priprava silno lahka.

Čas je začel priganjati tudi druge. Birger Mundus in Rasmussen sta začela sestavljati posamezne dele vozila. Šlo jima je urno od rok, saj sta že na Zemlji mnogokrat preskusila vsak prijem. Kmalu je stal na štirih visokih kolesih štirioglat zabojast okvir. Preproste sedeže sta pritrdila v ustrezne uture. Spredaj je bilo krmilo, podobno kakor pri avtomobilu, v sredi med sedeži pa dvoročen vzvod, ki naj bi ga možje gonili in tako poganjali vozilo. Prav genialno preprosta konstrukcija, ki sploh ne more odpovedati!

Treba je bilo sprožiti signal tovarišem v Tibestlju. Nemara je bila že vesoljska ladja dovolj velika, da so jo lahko opazili kot drobno točko, a na to se niso mogli zanašati. Električno so vžgali sto metrov daleč dimno patrono. Po majhni, neslišni eksploziji je snov zgorela in iz patrone je siknila velika dimna goba. Ker ni bilo ozračja in zato tudi ne vetra, se je dvignila naravnost v nebo.

Mundus je potem velel možem, naj sedejo v vozilo. Kako lahko je bilo vse v območju mesečeve težnosti, se je pokazalo, ko se je Norman nehote zadel ob okvir. Vozilo, ki je na zemlji tehtalo čez tri stote, se je dvignilo, kakor da bi bilo iz lepenke! Šele ko so vsi posedli vanj, so ga zadositi trdno pritisnili k tlom.

Mundus je sedel h krmilu. Pomahali so tovarišem, ki so gledali skož okna vesoljske ladje in vozilo je steklo. Zlahka sta dva moža gonila dvokraki vzvod in naglo so zdrveli po široki dolini proti Mare imbrum — Deževnemu morju. Nobena skala, noben kamen ni oviral voznje. Ker na Mesecu nikoli ni bilo vode, ki bi spirala kamenje

in prod z gora ter ga nosila v ravnine, so menili najti grobljo in melišča samo neposredno ob gorah in pobočjih. Na nagli vožnji pa so dvigali prah, ki je dolgo visel nad njihovo sledjo in se le polagoma spuščal nazaj na tla.

Ker so sedeli povsem prosto, je marsikdo nehote pričakoval kakega vetra. Seveda je bilo to nesmiselno, saj na Mesecu zraka sploh ni.

Kmalu so skozi izdatno izolacijo oblačil začutili učinke silovitih sončnih žarkov. Postalo jim je pošteno vroče. Mundus je zato naravnal vozilo proti levi strani doline, kjer so metale previse gorske stene temne sence. Svojevrstni doživljaj je bil, ko so prvič zapeljali v globoko temino in nekaj minut dolgo vozili po njej. Razlika med nepopisno svetlim soncem in grozečo črno senco je bila tako ostra, da je možem postalo pri srcu grozljivo in neprijetno. Temperatura razlika je bila velikanska. Zadel jih je ledeni dih vesolja in šele sedaj so doumeli silovitost temperaturnih nihanj, ki jim je stalno izpostavljena Mesečeva površina.

Nenadoma je Birger Mundus dvignil roko in velel obema »strojnikoma«, ki sta vlekla za vzvod, naj ustavita. Vozilo je takoj obstalo. Poprek čez pot se je vlekla kakih 10 metrov široka razpoka, katere dno se je zgubljalo nekje v neznanih globinah. Prispeli so do ene izmed številnih mesečevih razpok.

Na kaj takega so bili pripravljeni. Vsi so izstopili, Rasmussen pa je takoj začel vozilo razstavljati.

Profesor je stopil na rob razpoke in pogledal v temno globino. Poklina je tekla čez vso dolino, na dolinski strani pa je bila precej širša.

»Srečo smo imeli!« je menil Mundus. »Kaže, da smo naleteli na eno izmed najožjih mest. Tu jo lahko pre-skočimo!«

(Se nadaljuje)

FRIEDRICH DÜRRENMATT:

Obljuba

Moosbach je ležal v mali močvirnati globeli blizu Mägendorfa.

Matthäi je bil pustil službeni avto v vasi. Pešal je. Hotel je pridobiti časa. Že od daleč je zagledal hiše. Obstal je in se obrnil. Zaslišal je bil korake. Fantek in deklica sta bila spet tu, z zardelimi lički. Gotovo sta tekla po bližnjicah, drugače si nisi mogel razložiti, kako da sta spet tu.

Matthäi je stopal naprej. Hiša je bila nizka, belo zidovje s temnim tramovjem, pokrito s škodlasto streho. Za hišo si videl sadno drevje in na vrtu črno zemljo. Pred hišo je neki moški cepil drva. Pogledal je in opazil komisarja.

„Kaj želite?“ je rekel.

Matthäi se je obotavljal, ni si vedel pomagati; nato se je predstavil in vprašal, samo da bi pridobil časa.

„Gospod Moser?“

„Sem, kaj hočete?“ je vprašal mož še enkrat. Pristopil je in obstal pred Matthäijem, sekiro je držal v roki. Imel jih je kakih štirideset. Bil je mršav, obraz mu je bil razbrazdan, sive oči so pazljivo ogledovale komisarja. Med vrati se je pokazala ženska, tudi v rdečem krilu. Matthäi je premišljeval, kako naj pove. Že dolgo je razmišljal, a se še zmeraj ni domislil. Tedaj mu je iz zadrege pomagal Moser. Opazil je bil košarico v Matthäijevi roki.

Friedrich Dürrenmatt, švicarski Nemec, rojen leta 1921, je danes eden največjih dramatikov, ki s svojo plastično satiro obsoja globoko bolezen brezdušja, neobčutljivosti do usode sveta in pomanjkanje posluha za tisti »zvon, ki zveni tebi«. Stilna elementa grozote in hudomušne igrivosti sta navzoča tudi v njegovem proznem delu. Mnogokrat riše krute, neumljene prizore. Vendar tu ni govora o sadizmu, temveč o besnem, globokem odporu proti nečloveškosti v vsaki obliki. Dürrenmattova »Obljuba« s podnaslovom »Requiem za kriminalnimi romani« je prav tako grozljiva podoba navidežno urejene in ljubeznive Švice; v noveli je med vrsticami stalno postavljeno vprašanje: kaj je naša tehnična civilizacija, naša »blaginja strojne civilizacije« napravila iz človeka.

Dürrenmattovo novelo »Obljuba«, ki je v lepi knjižni opremi izšla pri Cankarjevi založbi v Ljubljani, je prevedel in besedo o pisatelju napisal prof. Janko Messner. Knjigo lahko dobite v knjigarni »Naša knjiga« v Celovcu.

V celovškem Mestnem gledališču pa te dni lahko vidimo Dürrenmattovo tragično komedijo »Obisk stare gospe«.

-rj.

„Se je Grillici kaj pripetilo?“ je vprašal in znova pogledal Matthäija.

„Ste Grillico kam poslali?“ je vprašal komisar.

„K njeni babici v Fehren,“ je odgovoril kmet.

Matthäi je pomislil: Fehren je sosednja vas. „Je Grillica šla večkrat po tej poti?“

„Vsako sredo in soboto popoldne,“ je odvrnil kmet in vprašal takoj zatem nenadoma ves preplašen. „Zakaj bi radi to vedeli? Čemu ste prinesli košarico?“

Matthäi je postavil košarico na panj, kjer je bil Moser cepil drva.

„Grillico so našli mrtvo v gozdu pri Mägendorfu.“

Moser se ni zganil. Tudi žena ne, ki je še zmeraj stala med vrati v svojem rdečem krilu. Matthäi je videl, kako se je možu na lepem pocedil pot po obledelem obrazu, pot v curkih. Rad bi bil pogledal v stran, obraz pa ga je priklepil, tudi hladno znoj. Tako sta obstala in strmela drug v drugega.

„Nekdo je Grillico umoril,“ je slišal Matthäi samega sebe. V glasu ni zaznal nobenega sočutja in to ga je jezilo.

„Saj to vendar ni mogoče,“ je zašepetal Moser, „takih hudičev menda le ni na svetu.“ Sekira v pesti je trepetala.

„Pa so taki hudiči, gospod Moser,“ je rekel Matthäi.

Mož je bolščal vanj.

„K svojemu otroku hočem,“ je dejal komaj slišno.

Komisar je odkimal z glavo. „Jaz ne bi, gospod Moser. Vem, grozno je, kar sem povedal, vendar je bolje, če zdaj ne greste k svoji Grillici.“

Moser je pristopil čisto blizu h komisarju, tako blizu, da sta si gledala iz oči v oči. „Zakaj je bolje?“ je zakričal.

Komisar je molčal.

Moser je še za trenutek potežkal sekiro v roki, tako kakor da bi hotel usekati, potem pa se je obrnil in odšel k ženi, ki je še zmeraj brez besed stala med vrati. Matthäi je čakal. Nič mu ni ušlo. Kar na lepem je vedel, da ne bo tega prizora nikdar in nikoli več pozabil. Moser se je oklenil žene. Nenadoma ga je začelo vsega pretresati neslišno ihtenje. Skril je obraz na njenih plečih, medtem ko je ona strmela v prazno.

„Jutri zvečer lahko vidite svojo Grillico,“ je obljubil komisar neobgljeno. „Takrat se bo zdelo, kakor da spi.“

Tedaj je nenadoma spregovorila žena.

„Kdo je morilec?“ je vprašala s tako mirnim in stvarnim glasom, da je Matthäija kar streslo.

„Ga bom že našel, gospa Moser.“

Tedaj ga je žena pogledala grozeče in ukazujoče. „Ali mi obljubite?“

„Obljubljam, gospa Moser,“ je rekel komisar. Na vsem lepem si je zaželel proč, samo proč od tod.

„Pri vašem zveličanju?“

Komisar je osupnil. „Pri mojem upanju na zveličanje,“ je nazadnje rekel. Kaj naj bi bil drugega.

„Tedaj pojdite,“ je ukazala žena. „Pri-segli ste pri svojem zveličanju.“

Matthäi je hotel reči še nekaj v tolažbo, pa si ni zmisllil ničesar.

„Žal mi je,“ je rekel tiho in se obrnil. Nato se je počasi odpravil po poti, po kateri je bil prišel. Pred njim je ležal Mägendorf z gozdom v ozadju. Nad njim nebo, zdaj brez oblakov. Spet je zagledal oba otroke. Čepela sta ob cesti. Ko je utrujen stopal mimo njiju, sta vstala in drobila za njim. Nenadoma je zaslišal za seboj, od hiše sem, krik, grozen kakor krik živali. Pospešil je korak in ni zvedel, ali je tako zajokal mož ali žena.

Janez Menart:

Deževna romanca

V dežju nihajo svetilke,
v temi dva stojita:
pod dežnikom in s poljubom
v eno senco zlita.

Sredi ceste pijani bratec
koloovati in pada
in sočutno ju sprašuje:
»A se 'mata rada'«

Tiho grem in se nasmehnem
cinično-veselo:
lepa pesmica bo tale
»sreča pod marelo«.

za oddih in razvedrilo

OLGA KASTELIC-MARJETKA:

Olcar in tank

Bil je droben, vedno črn, ko da ne more zmisti s svojih utrjenih dlani in kože drvarske smole. Njegove živahne, ko oglje črne in bleščeče oči, dobrodušen zelen klobuček in prisrčno koroško narečje, ki so ga kmalu skušali vsi posnemati, so četo kar naprej spravljali v dobro razpoloženje. Zaprli so si ga kmalu vsi, ker si sam ni mogel zapomniti svojega partizanskega imena. Ko ga je komisar Mile vprašal, kakšno ime želi in predlagal, da ga vpiše v četni seznam pod imenom »Metod«, je kar zažarel.

Potem pa so se začele težave. Nikakor in sploh si tega imena ni mogel zapomniti, zamenjati pa ga tudi ni hotel. Tako je ostal Metod, pomočnik mitraljezca, Skala pa je imel odslej skrb, da ga je dregnil, če je bil na vrsti za stražo, dežurstvo ali podobno. Večjih težav okrog njegovega imena ni bilo, če odštejemo tisto v Mežici in pri Pliberku, ko je med borbo pozabil ime in lozinko ter bi ga zato kmalu zadel partizanska krogla. S svojim prostodušnim obnašanjem in pohlevnimi očmi je vsakogar razorožil, še celo strogega komandanta Lojza. Kadar je bil v zadregi, je imel navado, da je rahlo privzdignil klobuček in se praskal po glavi — »guali«, kot je on pravil.

Metod je bil eden prvih Korošcev, ki so prišli v taborišče na Peci. Neznaten brezdomni pastirček, drvar — koroški »olcar«, je poznal vsako stezo, vedel je za vse skrite potočke v Peci, Olševi, Ojstri, Komnu, Smrekovcu in Uršlju. Tudi njegova lovska žilica, ki jo je skrivaj gojil v prostranih gozdovih grofa Thurna, mu je zelo prav prišla — bil je odlični strelce.

Poraben je bil za vse: hodil je na stražo, v izvidnico, v zasedo, v patroljo. Znal je klati živino in divjačino devati iz kože, kuhati, popravljati čevlje, postavljati zemljanke, pokrite s smrekovim lubjem. Bil je strokovnjak za partizanski ogenj, ki je moral goriti brez najmanjšega dima. Sodeloval je v vseh ascijah koroških partizanov in nikoli se ni bal borbe. Čeprav bi bil zaslužil in je vsa četa to želela, pa pod nobenim pogojem ni hotel postati »funkcionar«. To je bilo edino, kar mu je vzbujalo strah. Po olševski hajki, marca 1943, je Nemcem kar sam po-

stavil zasedo nad Mravljijo in dva ubil. Preden so ugotovili, odkod krogle in ga utegnili slediti, je bil že daleč v drugem bregu. Otroče veselo je nato opisoval dogodek, tako da je vsa četa čisto natančno vedela, kje je bilo, kako so se tisti Nemci držali in kako je bilo njemu vroče.

„Mojkuš,“ je imel navado reči, »mojkuš, kak je koj pokauo!«

Tisto poletje 1944 je bil že eden najbolj izkušenih koroških partizanov, katere so novinci gledali z zaupanjem in spoštovanjem. Saj so se vrste prvih, tistih iz Pece, že zelo razredčile. Vedno skromen, vedno nasmejan, le klobuček je zamenjal za titovko, puško za priporjeno nemško brzostrelko in na opasac je pritrtil novo vrsto bomb. V vseh koroških bataljonih so ga poznali, saj so jih vodili skoro sami prvi partizani s Pece.

Skupina je imela tedaj hude spopade z Nemci, ki so na severovzhodu z velikimi silami skušali vdreti in uničiti osvobodeno ozemlje v Zgornji Savinjski dolini. Prodirali so v močnih motoriziranih kolonah iz Črne, po dolini Bistre in Koprivne ter ob Železne Doline preko Luž in Solčave. Hrabro so se borili koroški borci, neizmerno hrabro. Ko so prvič pognali Nemce nazaj v Črno, so se objemali od veselja. Žarečih lic je Metod razpovedoval, kako je komandant Gašper iskal mesto, kamor bi naslonil mitraljez, da bi imel bolj na muhi prodirajoče Nemce. Prvi borec v bližini mu je ponudil svoje rame in Gašper je žgal... To je bila borba! Nemci so zdaj navalili še z večjimi silami, z oklopnimi avtomobili in tankom.

Tu se prične olcarja Metoda poslednja bitka. Ležal je z drugimi v zasedi. Gotovo že desetič je pregledal brzostrelko, jo ljubeče pobožal in pihnil v cev. Zrhljal je opasac in potipal bombe. Tisto nemško, na ročaj, je imel na tleh pri roki. Včasih se je premaknil, pogledal skozi vejeve v nebo in tako ugotavljal čas. Moralo je biti že pozno jutro.

»Dolgo jih ni, teh švabov,« je rekel blede-mu novincu, ki je ležal ob njem, »le kod se motijo!«

Kot navadno pred napadom, je bila povsod tišina, napetost. Dve gubi sta se mu zarežali globoko v čelo. Razmišljal je o poslednjih

bojih in polasčal se ga je čuden nemir. Nikoli ni bil in ni želel biti nekaj posebnega. Vse, kar je storil, je bilo pošteno in preprosto, kot njegova beseda in misel. V tem trenutku je bilo prav in pošteno na vsak način preprečiti Nemcem nameravano pot.

Brnenje mu je udarilo na ušesa, vse bolj jekleno in oglušujoče. Tank, oklopnjaki. Pozdravil jih je ogenj iz vseh partizanskih cevi in bomb naenkrat. V prvem trenutku so se Nemci zmedli. Jeklene pošasti in goloroki partizani. Še in še so poizkušali, še in še jih je sprejemal partizanski ogenj. Tako je bilo, kot da bi si stala nasproti robot in moč srca.

Metod je bil omamljen. Streljal je, kričal, ves je bil iz sebe. »Ne smejo, ne morejo. Ah, ne smejo!« In ravno tukaj, na tem kraju, kjer je največ pregledal, kjer je poznal vsak košček lesa, vse travnike, frate, vsa polja in travnike. Ne in ne! To je vendar njegov kraj.

Padali so Nemci, dušili se v avtomobilih, cesta je bila posejana s trupli.

Grda, puhajoča jeklena pošast pa se je spet bližala. Toča krogel se je vsula nanj. Trije borci so jurišali z bombami in obležali. Metod je vedel, da je zdaj vrsta na njem. Čeprav brez doma, je imel svoj kraj in to je bil njegov kraj. Sredi rdeče megle je videl eno samo točko: črno odprtino v tanku ki se je od časa do časa odprla in grozila, kakor očesna votlina v mrtvaški glavi. Grozila, da bo uničila vse tisto, kar je bilo storjenega, da bi zmagalo dobro, pošteno in pravično. Da bi bile zaman tisočere majhne in velike žrtve, ki so jih kot čudovit mozaik

nanizali preprosti ljudje tod okoli, ki jih je vse poznal in katerih zaupanje v partizane je bilo neizmerno. Njemu, partizanu Metodu, neznatnemu grofovemu olcarju so vsi zaupali. Zaupali so mu ljudje, zaupal mu je komandant, zaupali so mu tovariši. Da, vsi so verovali vanj... Ne bo jih razočaral. Stekel je.

Tank in olcar, robot in srce. Metodova vajena roka in bistro oko ga nista izdala — v pravem trenutku se je razletela bomba točno v odprtini. Ostalo je dokončal partizanski »piat«. Ranjena jeklena zver je zagrala v zadnjem zlobnem smrtnem krču in obstala. Metod je omahnil okrvavljen in srečen. Ni vedel, da je junak. Nemce je prisilil k umiku in oni so to vedeli. Zato so ga, kljub hitremu umiku, nezvestnega naložili na voz med svoje ranjence kot dragoceni plen.

Že v bolnišnici so ga strogo zastraženega zasliševali z najbolj preizkušenimi gestapovskimi metodami. Ker kljub vsemu niso mogli premagati njegove preproste in poštene duše, so mu iztaknili oči.

V tihih noči, ko je nemški stražar ob njegovi mučeniški postelji zaspal, je neslišno pristopila vsa bela, vsa solzna postava. Dovolj je bilo trpljenja, dovolj nemške naslade nad tem junakom. Vbrizgala mu je smrtno dozo morfija.

Ko je general Aleksander po radiu izrekel zahvalo koroškim partizanom za uspešne operacije, ni vedel zanj. Ni vedel za neznanega brezdomnega drvarja, ki je našel svoj dom.

Domislice

- Kompromis je umetnost razdeliti pogačo tako, da vsak misli, da je dobil najboljši kos. (Erhard)
- Kdor vpraša, je norec za pet minut, kdor ne vpraša, ostane norec za vedno. (Kitajski rek)
- Vsakdo bi rad živel na račun

države. Nobeden pa ne misli, da živi država na račun vseh.

(Frederic Bastiat)

*

● Nima pomena nekomu nekaj izbijati iz glave, kar mu nihče ni ubiljal v glavo. (Jonathan Swift)

*

● Sreča nadomesti z višino, kar ji na dolžini manjka. (Robert Frost)

SPORTNI VESTNIK

SMUČANJE

ZAKOPANE: ZMAGOSLAVJE SOVJETSKEGA ŠPORTA

Letošnje svetovno smučarsko prvenstvo v klasičnih disciplinah v poljskem zimskoturističnem centru Zakopane je potekalo v znamenju zmagovalca sovjetskega športa; posebno so se odlikovale sovjetske športnice, ki so kot Avstrijke v Chamonixu osvojile za svojo domovino tri zlata kolajne.

Višek prireditve v Zakopanah pa je bilo vsekakor nedeljsko smučarsko skakanje na 90-metrski skakalnici, kjer je zadnji olimpijski zmagovalac Recknagel (Vzhodna Nemčija) ponovno dokazal svoje edinstvene sposobnosti in si pred dobrimi 100.000 gledalci osvojil še naslov svetovnega prvaka. Skakanje je bilo tokrat prvič izvedeno na dveh skakalnicah, na 70-metrski in 90-metrski. Na manjši skakalnici, kjer so skočili veljali za kombinacijo, si je Recknagel osvojil „samo“ bronasto kolajno, zato pa je na veliki skakalnici pokazal, da trenutno upravičeno velja za najboljšega smučarskega skakalca na svetu.

Naslov svetovnega prvaka so si v posameznih disciplinah osvojili naslednji športniki odnošno države:

- 30 kilometrov: Aero Maentyranta (Finska);
- 15 kilometrov: Arne Larsen (Norveška);
- Kombinacija: Aasar Roennlund (Švedska);
- Skoki na 70-metrski skakalnici: Toralf Engan (Norveška);
- Štafeta 4 x 10 kilometrov: Švedska
- 50 kilometrov: Sixten Jernberg (Švedska);
- Skoki na 90-metrski skakalnici: Helmut Recknagel (Vzhodna Nemčija);
- 5 kilometrov — ženske: Alevtina Kočina (Sovjetska zveza);
- 10 kilometrov — ženske: Alevtina Kočina (Sovjetska zveza);
- Štafeta 3 x 5 kilometrov — ženske: Sovjetska zveza.

Močna sadna drevesca in ribeze nudi drevesnica

MARKO POLZER
pošta št. Vid v Podjuni
St. Veit im Jauntal

Kolajne	zlato	srebro	bronasta	(skupno)
1. Sovjetska zveza	3	4	3	(10)
2. Švedska	3	3	0	(6)
3. Norveška	2	1	2	(5)
4. Finska	1	1	3	(5)
5. Vzhodna Nemčija	1	0	1	(2)
6. Poljska	0	1	0	(1)
7. Italija	0	0	1	(1)

HOKEJ NA LEDU

ŠOLA ZA DRŽAVNE REPREZENTANCE

Celovski KAC je zadnjo soboto in nedeljo odigral tekmi proti jugoslovanski in avstrijski državni reprezentanci. Ob izdatni podpori svojih Kanadčanov so Celovčani zmagali proti jugoslovanski državni ekipi z rezultatom 12:9, avstrijsko državno moštvo pa so premagali še višje — namreč 7:1. Končno je jugoslovansko ekipo premagalo še dunajsko moštvo WEV (letošnji avstrijski prvak) z rezultatom 6:2.

V poročilih o teh tekmah je rečeno, da manjka avstrijskemu državnemu moštvo še velika porcija sodelovanja in prodornosti v napadih, medtem ko so glede jugoslovanske ekipe vsi mnenja, da je pokazala hitro in tehnično dobro igranje.

NOGOMET

ŽE ZDAJ NAPOVEDI ZA SVETOVNO PRVENSTVO

V športnem svetu je seveda že zdaj mnogo ugibanj in napovedi, kako bo potekalo letošnje svetovno prvenstvo v nogometu. Kakor so te napovedi v gotovih pogledih različne, tako so si presenetljivo enotne glede vprašanja, kateri dve moštvi se bosta pomerili za naslov svetovnega prvaka. Le redki so tisti, ki tudi kakšni tretji ekipi (n. pr. Angliji, Urugvaju in Argentini) pripisujejo izglede, da bi lahko sodelovala v finalni tekmi, vsi ostali pa so prepričani, da se v finalu moreta srečati le Brazilija in Sovjetska zveza, pač pa obstajajo še razlike v mnenjih, katera od teh dveh ima večje izglede za zmago.

Naj bo izid svetovnega prvenstva tak ali drugačen, eno drži: Turnir v Cilu bo izredno težek izpit za vse udeležence, kakor je ugotovil trener brazilske reprezentance Feola.

75. DUNAJSKI MEDNARODNI VELESEJEM

od 11. do 18. marca 1962

TEKSTIL IN MODA: Salon krzna — Luksuzni predmeti — Izdelki umetnostne obrti — Igrače — Razstava športnih potrebščin.

RAZSTAVA POHIŠTVA na razstaviščnem prostoru: Industrijsko in obrtno izdelovanje pohištva — pomožna dobavna podjetja (severozapadna lopa) SW-pohištvo — Nižjeavstrijski inštitut za pospeševanje gospodarstva — Veletgovina s pohištvo (lopa XXIII).

TEHNIKA, INDUSTRIJA, OBRT: Stroji — Naprave — Orodje — Gradbena razstava — Umetne snovi — Tehnika v gospodinjstvu

RAZSTAVA DVOKOLES IN PRIBORA (Lopa V)

KMETIJSTVO: Razstava kmetijskih strojev s predvajanjem — Posebna razstava »Mehanizirano racionalno!« — Razstava pitovne goveje živine — Semena — Hranila in poživila — Vinska poskušnja

URADNA KOLEKTIVNA RAZSTAVA DRŽAV BENELUX

Obiščite novo jubilejno razstavo lopa s 14.000 kv. m. površine na velesejskem razstavišču! Oba velesejska kompleksa — velesejska palača in velesejsko razstavišče — sta odprta vsak dan od 9. do 19. ure, vinska poskušnja pa do 20. ure. Velesejska palača bo v torek, dne 13. marca, odprta do 21. ure.

Popusti na železnih in avtobusnih linijah za obiskovalce velesejma izven Dunaja. Velesejske izkaznice na razpolago pri deželnih in okrajnih kmetijskih zbornicah in vseh s posebno opozorilno tablo naznačenih prodajalnih (potovalnih pisarnah itd.).

Ta teden vam priporočamo

Knjige za vsakdanje potrebe

- Tomšič: SLOVENSKO-NEMŠKI SLOVAR, 952 str. pl. 100.— šil.
- Tomšič: NEMŠKO-SLOVENSKI SLOVAR, 1368 str. pl. 100.— šil.
- Bajec-Kolarič-Rupel: SLOVENSKA SLOVNICA 336 str. ppl. 24.— šil.
- Rupel: SLOVENSKI JEZIK, pregled slovenske slovnice 128 str. pl. 25.— šil., br. 20.— šil.
- Grum: VELIKA SODOBNA KUCHARICA 732 str. in 16 str. slik, prilog, pl. 76.— šil.
- Špolar: ZA KRMILOM, nasveti šoferjem, 176 str. br. 10.— šil.

V knjigarni „Naša knjiga“, Celovec, Wulfengasse

RADIO CELOVEC

I. PROGRAM

Poročila: 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00.
Dnevne oddaje: 5.55 Kmečka oddaja — 6.10 Jutranja gimnastika — 7.55 Gospodarske vesti — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Za gospodinjstvo — 11.00 Zabavna glasba — 13.10 Opoldanski koncert — 18.55 Sport — 19.30 Odmev časa — 20.10 Deželna poročila — 22.10 Pogled v svet.
Sobota, 3. 3.: 8.00 Otroški zbor radia Celovec — 8.05 Naš hišni vrh — 8.15 Glasba mojstrov — 14.15 Pozdrav nate — 15.15 Za filateliste — 16.30 Za delovno ženo — 19.00 Avstrijska smučarska prvenstva v Bad Ischl — 19.15 Mednarodna smučarska skakanje v Kulmu — 20.15 „Angelika“, komična opera — 21.15 Johann Strauss igra.
Nedelja, 4. 3.: 8.05 Kmečka oddaja — 9.00 Popevke — 11.00 Domovina Avstrija — 12.00 Glasbena nedeljska promenada — 12.45 Gledališko ogledalo — 13.00 Operni koncert — 13.45 Iz domovine — 14.30 Pozdrav nate — 17.05 Plesna glasba — 18.00 Večerni venček melodij — 19.00 Sport — 20.10 Johann Nestroy.

Ponedeljek, 5. 3.: 8.15 Koncertna ura — 15.00 Posebej za vas — 15.45 Knjižni kotiček — 18.15 Tisk in gospodarstvo — 18.25 Za vas? Za vse! — 18.35 Mladinska oddaja — 19.00 Dober večer, dragi poslušalci — 20.15 Radijska igra — 21.15 Lovska ura.

Torek, 6. 3.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 8.15 Orkestrski koncert — 15.00 Posebej za vas — 15.30 Komorna glasba — 18.35 Kulturne panorame — 19.00 Srečna Avstrija — 20.15 Operetni koncert — 21.30 „Humor je srce duha“.

Sreda, 7. 3.: 8.00 Godba na pihala — 8.15 Dela španskih komponistov — 15.00 Glasba za mladino — 15.45 Predstavljam mlade talente — 16.00 Operni koncert — 18.15 Pomoč vsakdo potrebuje — 19.00 Pepelnica umetnikov — 20.15 Koncert.

Četrtek, 8. 3.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 8.15 Orkestrski koncert — 13.05 Mladina poje — 13.30 Avstrijska zabavna glasba — 14.45 Ura pesmi — 15.15 Posebej za vas — 15.45 Koroški avtorji: Herbert Strutz — 18.20 Oddaja za delavce — 18.35 Mladinska oddaja — 19.00

RADIO LJUBLJANA

Poročila: 5.05, 8.00, 10.00, 13.00, 15.00, 22.00, 23.00, 24.00.

— 12.15 Kmetijski nasveti ali Radijska kmečka univerza
Dnevne oddaje: 5.00 Dobro jutro — 5.10 Nekaj domačih — 17.00 Lokalni dnevnik — 19.30 Radijski dnevnik
Sobota, 3. 3.: 8.40 Ritmi Latinske Amerike — 8.55 Radijska šola — 11.00 Poje Marijana Deržaj — 11.15 Anglaščina za mladino — 11.30 Lepo koncertne melodije — 12.05 Nekaj melodij iz Medimurja — 14.00 Z našimi opernimi pevci — 14.35 Voščila — 15.20 Napotki za turiste — 15.40 Moški zbor „France Prešeren“ iz Kranja — 18.45 Okno v svet — 19.05 Domače viže — 20.00 Za prijeten konec tedna — 23.05 V plesnem ritmu.

II. PROGRAM

Sobota, 3. 3.: 8.20 Prosimo, prav prijazno — 9.45 Ti in žival — 10.00 Šolska oddaja — 11.00 Ljudske viže — 13.30 Agrarna politika — 13.35 Slavni umetniki — 14.40 Tehnični razgled — 17.10 Komorna glasba — 17.40 Pust na Štajerskem — 19.10 Oddaja zveznega kanclerja — 19.35 Svetovno znani šanson — 20.00 Vseh devet! — 20.45 Parada komikov za pustno soboto — 22.20 Evropsko prvenstvo v umetniškem drsanju — 22.35 Plesna glasba.

Nedelja, 4. 3.: 7.05 Godba na pihala — 8.15 Kaj je novega — 9.00 Operni koncert — 11.15 Orkestrski koncert — 13.10 Za avtomobiliste — 14.30 Victor de Kowa bere Wilhelma Buscha — 18.00 Bavarska-Avstrija-Svica — 18.25 Nazaj v šolsko klop — 19.10 Teden dni svetovnih dogodkov — 19.30 Pust 1962 — 20.00 Lepi glasovi, lepe melodije — 20.45 Ob lepi modri Donavi — 21.15 Humor v notah — 22.15 Evropsko prvenstvo v umetniškem drsanju.

Ponedeljek, 5. 3.: 6.05 Premislite prosimo sami — 8.10 Prosimo, prav prijazno — 9.05 Šolska oddaja — 11.00 Za ljubitelja resne glasbe — 13.30 Za prijatelja opere — 14.35 Mednarodna radijska univerza — 15.00 Šolska oddaja — 16.00 Otroška ura — 17.40 Zenska oddaja — 19.30 Bavarska-Avstrija-Svica — 21.00 Reini: Pesmarica živali — 21.15 Uresničene sanje lažnika.

Torek, 6. 3.: 6.05 Preden odidele — 8.20 Glasba na tekočem traku — 9.05 Šolska oddaja — 11.00 Glasba Čajkovskega — 13.20 Teden pri Združenih narodih — 15.00 Šolska oddaja — 16.30 Življenje se začne pri šestdesetih — 17.15 Znanje za vse — 17.50 Esperanto — 20.15 Sansoni — 20.30 Vindobona, prekrasno mesto — 21.30 Plesna glasba.

Sreda, 7. 3.: 6.05 Premislite prosimo sami — 9.05 Šolska oddaja — 11.00 Za ljubitelja resne glasbe — 13.10 Za prijatelja opere — 14.15 Sodobni avstrijski komponisti — 15.00 Šolska oddaja — 15.30 Moderna zabavna glasba — 16.00 Upor proti Goetheju — 17.40 Domači zdravnik — 19.30 Štirje proti štirim — 20.00 Bavarska-Avstrija-Svica — 21.10 Temza-Danava — 22.15 Melodija noči.

Četrtek, 8. 3.: 6.05 Preden odidele — 8.10 Glasba na tekočem traku — 9.05 Šolska oddaja — 13.30 Bavarska-Avstrija-Svica — 15.00 Šolska oddaja — 15.30 Dela avstrijskih komponistov — 17.40 Zenska oddaja — 20.00 Pozor, snemanje! — 21.00 Zveneče platno — 22.15 Popevke.

Petek, 9. 3.: 6.05 Mladi glas — 8.10 Prosimo, prav prijazno — 9.05 Šolska oddaja — 11.00 Za ljubitelja resne glasbe — 13.30 Za prijatelja opere — 14.35 Mednarodna radijska univerza — 15.00 Šolska oddaja — 15.30 Glasbena kramljanje o ljubezni — 16.00 Otroška ura — 17.15 Znanje za vse — 19.30 Dve radijski igri — 21.00 Večerni koncert.

Slovenske oddaje

Nedelja, 4. 3.: 7.30 Duhovni nagovor — 5 pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

Ponedeljek, 5. 3.: 14.15 Poročila, objave. Pregled sporada. — Pogled v sodobno svetovno slovstvo. 18.00 Igra Andy Blumauer s svojim ansamblom.

Torek, 6. 3.: 14.15 Poročila, objave. — Otroci, poslušajte!

Sreda, 7. 3.: 14.15 Poročila, objave. — Kar želite, igramo. — Hišna imena v okolju nekdanje graščine Humberk na Koroškem.

Četrtek, 8. 3.: 14.15 Poročila, objave. — Koroški kulturni pregled. — Izza gledališke zavese in z galerijskih sten.

Petek, 9. 3.: 14.15 Poročila, objave. — To in ono.

Sobota, 10. 3.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca. — 18.25 S Cerkvijo skozi post...

RADIO TRST

Slovenske oddaje na valu 306,1 ali 980 Kc/sek.

Sobota, 3. 3.: 15.30 „Prevejanke“, dramatizirana zgodba — 16.30 Koncert sopranistke Larne Rouse — 17.45 Dante Ilighieri: Božanska komedija — 18.30 Jazz pano-

rama — 19.00 Pomenek s poslušalkami — 20.30 Teden v Italiji — 20.40 Zbor „Jacobus Gallus“ — 21.00 Za smeh in dobro voljo.

Nedelja, 4. 3.: 9.00 Kmetijska oddaja — 9.30 Zborovske skladbe — 11.30 Za najmlajše — 12.00 Odmevi tedna — 17.00 Obzorik filmskega sveta — 18.30 Goriški obiski — 21.00 Ljudska pravila in opasila — 22.00 Nedelja v športu.

Ponedeljek, 5. 3.: 18.00 Italijanščina po radiu — 18.30 Baročna glasba — 19.00 Znanost in tehnika — 20.00 Športna tribuna — 20.30 „Madame Butterfly“, Puccini-jeva opera.

Torek, 6. 3.: 13.30 Glasba po željah — 18.00 Radijska univerza — 19.00 Za najmlajše — 21.00 Josip Murn-Aleksandrov in Alma Savanova — 22.00 Obletnica tedna.

Sreda, 7. 3.: 18.00 Slovenščina za Slovence — 18.30 Italijanski operni pevci — 19.00 Zdravstvena oddaja — 20.30 „Mladost je prepovedana“, drama.

Četrtek, 8. 3.: 18.00 Radijska univerza — 18.30 Iz italijanske glasbenega ustvarjanja — 19.00 Vzori in zgledi mladega rodu — 20.30 Simfonični koncert.

Petek, 9. 3.: 13.30 Glasba po željah — 18.00 Italijanščina po radiu — 18.30 Skladbe sodobnih italijanskih avtorjev — 20.30 Gospodarstvo in delo — 21.00 Koncert operne glasbe — 22.00 Navele 19. stoletja — 22.25 Moderna sonata.

RADIO LJUBLJANA

Poročila: 5.05, 8.00, 10.00, 13.00, 15.00, 22.00, 23.00, 24.00.

— 12.15 Kmetijski nasveti ali Radijska kmečka univerza
Dnevne oddaje: 5.00 Dobro jutro — 5.10 Nekaj domačih — 17.00 Lokalni dnevnik — 19.30 Radijski dnevnik

Sobota, 3. 3.: 8.40 Ritmi Latinske Amerike — 8.55 Radijska šola — 11.00 Poje Marijana Deržaj — 11.15 Anglaščina za mladino — 11.30 Lepo koncertne melodije — 12.05 Nekaj melodij iz Medimurja — 14.00 Z našimi opernimi pevci — 14.35 Voščila — 15.20 Napotki za turiste — 15.40 Moški zbor „France Prešeren“ iz Kranja — 18.45 Okno v svet — 19.05 Domače viže — 20.00 Za prijeten konec tedna — 23.05 V plesnem ritmu.

TELEVIZIJA

Nedelja, 4. 3.: 6.00 Nedeljski jutranji pozdrav — 6.35 Polke in valčki — 8.00 Mladinska radijska igra — 9.05 Z zabavno glasbo v novi teden — 9.45 Partizanski skladatelj Franci Šturm — 10.00 Še pomnila, tvariši! — 10.30 Romanšćina glasba — 12.05 Voščila — 13.30 Za našo vas — 14.00 Koroške narodne peje Slovenski oklet — 14.15 Voščila — 15.30 Intermezzo v folklornem tonu — 16.00 Humoreska tedna — 17.00 Kifara, orgle in mandoline — 17.45 Dunajski valčki — 18.15 Basist Julij Belfelt, Prešerenov nagajenec 1962 — 18.30 Športno popoldne — 19.05 Nedeljska panorama — 20.00 Izberite melodijo tedna — 21.00 Glasovi od včeraj in danes — 23.05 Plesna glasba.

Ponedeljek, 5. 3.: 8.05 Poje Ljubljanski oklet — 8.20 Od Urala do Apeninskega polotoka — 8.55 Za mlade radovedneže — 11.00 Angleške pesmi — 11.35 Uvertura in balad iz opere „Faust“ — 12.05 Trio iz Doline pri Trstu — 14.35 Voščila — 15.40 Literarni sprehod — 17.05 Za ljubitelja operne glasbe — 18.10 Ka na zemljo pada mrak — 18.45 Radijska univerza — 19.05 Ljubljana-Zagreb-Beograd — 20.00 Koncert simfoničnega orkestra Slovenske filharmonije — 20.45 Kulturna tribuna — 21.35 Radij jih poslušajte.

Torek, 6. 3.: 8.05 Mešani zbor „Slavček“ iz Trbovelj — 8.25 Glasba ob delu — 8.55 Radijska šola — 10.15 Izberite melodijo tedna — 11.15 Napreduj v angleščini — 13.30 Skladbe Emila Adamiča — 13.50 Zabavni orkester radia Ljubljana — 14.05 Radijska šola — 14.35 Arie iz Händlovih oper — 17.05 Mezzosopranistka Blanka Zec z novimi pesmimi — 18.10 Za mlade ljubitelje glasbe — 18.45 S knjižnega trga — 20.00 Pevski zbor iz Porto Alegre — 20.30 Radijska igra — 22.15 Uvod v glasbo 20. stoletja — 23.05 Italijanske popevke.

Sreda, 7. 3.: 8.05 Igra Kmečka godba — 8.55 Pisani svet pravljic in zgodb — 11.00 Orkester Zagrebške filharmonije — 11.15 Clovek in zdravje — 12.05 Narodne peje Darinka Režek — 14.05 Radijska šola — 15.20 Pri skladatelju Blažu Arničju — 17.05 Šoferjem na pot — 17.50 Hammond orgle — 18.45 Ljudski parlament — 20.00 Naš variete — 20.50 Iz opere „Kavalir z rožo“ Richarda Straussa — 22.15 Po svetu jazzja.

Četrtek, 8. 3.: 8.55 Radijska šola — 9.25 Sovjetska in poljska zabavna glasba — 11.00 Godba na pihala — 11.15 Ruski tečaj za začetnike — 11.30 Dve pianistki in dve pevki — 13.30 Domači neprevi izpod zelenega Pohorja — 13.50 Od pianina do pihalne godbe — 14.10 Glasovi pomladi — 14.35 Voščila — 15.20 Orgle in orglice — 15.30 Turistična oddaja — 17.05 Koncert po željah — 18.10 Pojejo filmski igralci — 18.45 Kulturna kronika — 20.00 Četrtekove večer domačih pesmi in napovedi — 21.00 Literarni večer — 22.15 Drugi kraji, druge pesmi.

Petek, 9. 3.: 8.40 Zbor RTV Beograd — 8.55 Pianirski tednik — 9.25 Za mlade ljubitelje glasbe — 11.00 Komorna glasba — 12.05 Pesmi iz raznih krajev sveta — 13.30 5 slovenskimi opernimi pevci — 14.05 Radijska šola — 14.35 Chopinova mazurka — 15.20 Z melodijami po svetu — 15.45 Jezikovni pogovori — 18.10 Poljske narodne pesmi — 18.25 Poje zbor Primorskih akademikov — 19.05 Iz opere „Andre Chenier“ — 20.15 Tedenski zunanje-politični pregled — 21.15 O morju in pomorščakih — 23.05 Simfonična glasba z obeh strani Atlantika.

TELEVIZIJA

Sobota, 3. 3.: 19.05 Kaj vidimo novega — 20.15 Kratki film — 20.20 „Poj z menoj, igra z menoj“ — 21.50 Evropsko prvenstvo v umetniškem drsanju.

Nedelja, 4. 3.: 15.30 Evropsko prvenstvo v umetniškem drsanju — 17.30 Za otroke — 18.30 Sedem dni dogajanj — 20.15 „Medeni tedni“, veseloigra.

Ponedeljek, 5. 3.: 19.35 Pri cvetličnem zdravniku — 20.20 Kratki film — 20.30 Aktualni šport — 20.50 „Pagani“, Leharjeva opera.

Torek, 6. 3.: 19.35 Televizijska kuhinja — 20.10 Kratki film — 20.20 veseloigra.

Sreda, 7. 3.: 17.00 Za otroke — 17.30 „Fury“, pustolovščina konja — 19.30 Slike iz Avstrije — 20.20 „Dunaj — München“ — 20.50 „Donadieu“.

Četrtek, 8. 3.: 19.35 Športi — 20.20 Kratki film — 20.30 „Vaš nastop, prosim“ — 21.15 Dunaj, kakršen naj bo postal.

Petek, 9. 3.: 19.35 Slike iz Avstrije — 20.20 Kratki film — 20.30 „Šola zakona“, prenos iz gledališča.